

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Ылэзгъугъэм ыгъэрэзагъэп

АР-м и Президентэу
Тхьаклушынэ Аслъан
цыххэр нахыбэу
зыщызэрэуагъэ

Апэу республикэм ипашэ зы-
дэгуагъэр автовокзалыр ары.
Ащ члахэхэрэр зыпарэми кы-
зэрымгъэуцухэрэм ыкIи зери-
мыулыгъэхэрэм, зэкIэми шхьа-
фитэу кызырэщаклухэрэм ры-
мыразэу кыыхигъэщыгъ. АР-м
хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ имини-
стрэу Александр Сысоевым кы-
зэриуагъэмкIэ, джырэ нэс авто-
вокзалым икыгъэгъунэн унэе
къэрэгъулэ предприятие горэм
фэгъэзэгъагъ, ау ащ ипшэрыл-
хэр икыу фэдизэу ыгъэцакIэщыгъ-
гъэхэп. Джы общественнэ щы-
нэгъончъэным фэгъэзэгъэ мили-
цием иофышIэхэмрэ кинолог-
хэмрэ кыагъэгъунэу ашыжыщт,
охътэ блогъэм ахэм ялофшIэн
рагъэжыщт.

Ащ егъэпшагъэм, кьэлэ гупчэ
бэдзэршIыпIэр кызырагъэгъунэ-
рэм уигъэрэзэнэу щыт. МУП-у
«Кьэлэ бэдзэршIыпIэхэр» зыфи-
лорэм ипашэу Битэ Казбек кы-
зэриуагъэмкIэ, псэумкIи видео-
камерэ 23-рэ шагъэуцугъ, зэкIэ-
ми зэпымыу Иоф ашIэ, вневе-
домственнэ охрэнэм иофышIэ-
хэм кыагъэгъунэ. Ащ имызакъоу,
охътэ гъэнэфагъэ тешIэ кьэс,
цыфхэр зыфэсакъыжынкхэу
рупорымкIэ макъэ кыарагъэу,
контролехэми а пшэрылхэр
ялэу бэдзэршIыпIэр кыакухы.

Хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ мини-
стрэм кинологхэри бэдзэршIы-
пIэм икыгъэгъунэн кыыхэлэ-
жъэнхэу зэрагъэпсыгъэр кы-
луагъ. Нэужым Тхьаклушынэ Ас-
лъан бэдзэршIыпIэр кыкIу-
хыагъ, шаклоу тетхэм гушыгъу
афэхуыгъ, гъомылапхэу луагъэ-
кIыхэрэр кызыдырашыхэрэм зы-
щигъэгъозагъ. Республикэм кы-
щыдагъэкIырэ продукциеу те-
лхэр зэрэмакIэр кыыхигъэ-
щыгъ.

Адыгэ къэралыгъо универси-
тетыр унэе ухъумэкIо предпри-
ятием иофышIэхэм кыагъэгъунэ.
Ахэр чIэхыагъум Iутыгъэх нахь
мышIэми, зыпарэ зэрамыулыгъ-
кIурэр кьэнэфагъ. Тхьаклушынэ
Аслъан металлодетектор агъэ-
федэмэ кIэупчIагъ. Ар ялэу ыкIи
агъэфедэу кыралуагъэми, кы-
рагъэлыгъунэу агъотыжыгъэл.
Университетым зыпарэ видеока-
мерэ чIэтэп, зыгорэ кьэхуыгъэмэ
макъэ кызырагъэгъунэу «тревож-
ная кнопка» зыфалорэм фэдэу
зы закъо яI. Зы уахътэм нэгы-
рэ 500 — 600 зыщызэрэуагъэирэ
еджапIэм икыгъэгъунэн, сту-
дентхэм якъэухъумэн ащ фэдэ
екIоллакIэ зэрэфыряIэм респуб-
ликэм ипашэ ымыгъэразэу,
псынклэу шыкIагъэхэр дагъэзы-
жынкхэу ащ ипроректорэу кы-

чыплэу Мыекъяупэ илэхэм ащыщхэу автовокзалыр, кьэлэ
гупчэ бэдзэршIыпIэр, Адыгэ къэралыгъо университетыр
тыгъуасэ кыкIуагъэх. Ахэр кызырагъэгъунэхэрэм,
цыфхэр кызыраухъумэхэрэм, терактым зэрэщыухъумагъэ-
хэм защигъэгъозагъ.

чIэкIыгъэм фигъэпытагъ, тхьа-
мафэ пIалгъу аритыгъ.

— Чыплэу тыздэщылагъэхэр
цыфхэм якъэухъумэн икыоу фэ-
хызырхэу пIон пIэкIышIтэп, —
кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан

ылэзгъугъэм уасэ кыфишIы-
зэ. — Кьэлэ гупчэ бэдзэршIыпIэ
закъор ары ащкIэ пшэрылхэр
зыщагъэцэкIагъэхэр. Адрэхэм
цыфыпсэр зэрэлапIэр агу кы-
гъэкIыжынышI, охътэ блогъэм

шыкIагъэхэр дагъэзыжынкхэ
фае, нэмыкIэу ташIокIышIтэп.

ХЪУТ Нэфсэт.

*Сурэтыр А. Гусевым кыты-
рыхыгъ.*

Президентыр ветеранхэм аIукIагъ

— Лытэныгъэ зыфэсшIырэ ветеран-
хэр! Мэфэ заулакIэ Адыгеим нэмыц-
фашистыдзэхэр зырафыжыгъэхэм и
Мафэ хэдгъэунэфыкIышIт. — Заом ику-
упIэ хэтыгъэ тидзэкIолIхэм лыхъужы-
ныгъэу зэрахыагъэр егъашIи тцыгъу-
пшэщтэп. Мы мафэм шхьащэ афэтшIы
заом хэкIодагъэхэм, заом иветеранхэм
ыкIи тылым шылэжыагъэхэу Теклоньгъэм
и Мафэ кьэзыгъэблэгъагъэхэм. Лэухъэнэ
кын шьукызыхиубытагъэр, ау щынэр
пшумышIэу, къэралыгъом пшэрылхэу
кыгъэуцугъэр зэшIошхуыгъ, пшыр зэ-
хэжыгъэгъэуагъ. Адыгеим партизан
отряд 18 итыгъ. Илэсныкыом кыкIоцI
ахэм операции 200-м ехъу агъэцэкIагъ,
пшым кIуачIэмкIи, техникэмкIи чIэнэ-
гъэшхо рагъэшIыгъ. Республикэм ипсэ-
упIэхэм ащыщэу апэ шхьафит ашIы-
жыгъэр станицэу Даховскэр ары. Ащ
кыкIэлтыкIуагъэх адрэ районхэри. Мэ-
заем и 18-м тидзэхэм Тэхъутэмыкыое
районым ит кьуаджэхэу Афыпсыпэрэ
Псейтыкурэ шхьафит ашыжыгъэх.
Шьош фэдэу сэри сыщэгъугъы мыш фэ-
дэ зэо мэхъаджэ дунаим ащ нахыбэ-
рэ кышшымыхъужынкхэу. Зэгурылоны-
гъэр, ныбджэгъуныгъэр, Iэпылэгъу зэфэ-
хъужыгъэныр жьугъэлэапIэхэзэ тирес-
публикэ, тикъэралыгъо шхьафит шьу-
шыжыгъэх. Ар хэти щыгъупшэщтэп.
Тиветеран лъапIэхэр, псауныгъэ пыгъэ,
насып, шылэкIэшIу шьуилэнэу, илэсы-
бэрэ джыри тапэ шьуитэу шьупсэунэу

**Адыгеим нэмыц-фашист техаклохэр зырафыжыгъэхэм и Мафэ
мэзаем и 18-м тиреспубликэ шыагъэунэфыкIышIт. Ащ ипэгъокIэу
Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан Хэгъэгу
зошхом иветеранхэу тыхэку шхьафит зышыжыгъэхэм ащыщ-
хэр тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх.**

шьуфэсIо, — кылуагъ республикэм
ипашэ.

АР-м иветеранхэм я Совет и Тхьаматэу
Генрих Барташук, Хэгъэгу зошхом иве-
теранхэу Тыу Аминэ, Аджырэ Мыхъамэд,
Алексей Черник, нэмыкIхэри нэужым
кьэгушылагъэх. Заом илэхъан тидзэ-
кIолIэхэм кынэу алъэгъугъэр, Адыгеир
шхьафит зэрэашыжыгъэм епхыгъэ гу-
кьэкIыжыгъэр ахэм кыраIотыкIыгъэх.
Лэапкэ зэфэшхьафхэм зыкIыныгъэ,
зэгурылоныгъэ азыфагу илэу зэрэзуа-
гъэхэм ишIуагъэкIэ Теклоньгъэр кызы-
рэдахыгъэр кылуагъ.

АР-м и Президентэу ветеран органи-
зациехэм сьд фэдэрэ лэныкыокIи Iэпы-
лэгъу кыафэхэрэм зэрэфэразэхэр кьэгу-
шылагъэхэм зэкIэми кыахагъэщыгъ.

Иофтхьабзэм икIэух Тхьаклушынэ Ас-
лъан кьэзэрэуагъэирэ ветеранхэр игъу-
сэхэу нэпэеплэ сурэт зытырагъэхыгъ.

***

Мы мэфэ дэдэм АР-м и Президент му-
ниципальнэ образованиеу «Джэджэ рай-
оном» иадминистрациеу ипашэу Анато-
лий Черковым ИофшIэгъу зэIукIэгъу ды-
рилагъ. ИкIыгъэ илэсым районым со-

циальнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышIы-
гъэхэм, шыкIагъэу шылэхэм ахэр атегу-
шылагъэх.

ИофшIапIэ зымылэ цыфхэм япчъагъэ
зыфэдизым, федеральнэ ыкIи республикэ
бюджетхэм кьатIупшырэ ахыщэр зэрагъэ-
зеклорэм, нэмыкI лэныкыохэмкIи Иоф-
хэм язытет, гумэкIыгъоу кьэуцухэрэр зэ-
шIохыгъэнхэмкIэ ашIэрэм Президентыр
кыакулэпчIагъ.

Анатолий Черковым кызыриуагъэм-
кIэ, республикэм ипашэ пшэрылхэу кы-
афишIыгъэм диштэу ИофшIапIэ зымылэхэм
япчъагъэ нахь макIэ шыгъэным икIыгъэ
илэсым анахэу аналэ тырагъэтыгъ.
Джырэ уахътэ ехъулэу ар процентипIым
кьеху. Районым инвестициеу кыахалы-
хыагъэр 2009-рэ илэсым егъэпшагъэмэ,
2010-рэ илэсым сомэ миллиони 184-кIэ
нахыбэ хъугъэ ыкIи зэкIэмкIи а пчъагъэр
сомэ миллион 520-м кьехуыгъ. ОАО-у «Щэ-
заводэу «Джаджэм» кьуаеми икыдэ-
гъэкIын епхыгъэ цехыкIэ ыкIи ООО-у
«Регион-Агро» зыфилорэм ицех гъэцэ-
кIэжынкхэу зэрэрашIылагъэм яшIуа-
гъэкIэ ИофшIапIэ чIыпIи 100 фэдиз кы-
зэIуахын алъэкIыгъ. 2010-рэ илэсым

районым ибюджет сомэ миллиони 114-м
кIэхыагъ. Хьакъулахыгъэу кьаугъоижы-
рэми ипроцент хэхъуагъ. Муниципаль-
нэ программэ 14-у агъэнэфагъэхэм агъ-
луагъэхъанэу район бюджетым сомэ
миллионитIум ехъу, джащ фэдэу феде-
ральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм сомэ
миллион 42,1-рэ кьатIупшыгъ. Бизнес
цыкIумрэ гурытымрэ ягъэушъомбгъу-
гъэным пае бюджет зэфэшхьафхэм
кыахыгъэ ахыщэр агъэфедэгъ, пред-
приниматель нэгыри 5-м грантхэр ара-
тыгъ.

Мэкъумэщ хызмэтым хэхъоныгъэу
ышIыхэрэм, гъэстыныпхэу шхъуантIэр
процент 80-м кIахъу псэупIэхэм зэра-
щэллагъэм, нэмыкI лэныкыохэмкIэ рай-
ономым гъэхъэгъэшIухэр зеришIыгъэхэр
Президентым кыыхигъэщыгъ.

Пшэрылэ шхьаIэу бгъуитIум кы-
гъэнэфагъэхэм ащыщых ИофшIапIэ
чыплэ зымылэхэм япчъагъэ джыри нахь
макIэ шыгъэныр, район симмэджэщым
капитальнэ гъэцэкIэжынкхэу ешIылэ-
гъэнхэр, псэупIэ-коммунальнэ хызмэ-
тым шыкIорэ реформэм кыдылгытэрэ
программэхэм районыр нахь чанэу ахэ-
лэжэныр, нэмыкIхэри.

Зытегушылэгъэх лэныкыохэр шыIэ-
ныгъэм шыпхырышчыгъэнхэм пае Тхьа-
клушынэ Аслъан район администрациеу
ипашэ унэшхо гъэнэфагъэхэр фишIы-
гъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Мэзаем и 15-р дзэкIолI-интернационалистхэм яшIэжь Маф

Мыекьюапэ итыгэкъо-кIыпIэ лъэныкъо щылэ саугъэтэу «ДзэкIолIым ипсынэкIэчкIэ» заджэ-хэрэм дэжь тыгъуасэ щыкIогъэ митингым цыфыбэ кыуыгъагъ. Илъэс 21-кIэ узэкIэлэ-бэжымэ, мэзаем и 15-м, 1989-рэ илъэсым Афганистан аужырэ советскэ дзэкIолIыр кыращы-жыгъ. Ащ фэгъэхы-гъагъ зэхыхэр.

Агу къагъэкIыжыгъэх

Афган заор Советскэ Союзым итарихъ изыгъамакIэгъо нэкIу-бгъоу кыхынагъ. ИлъэсипшI Iэ-пэ-цыгъу заор зыкIуагъэм кы-кIоцI ащ нэбгырэ мин пчъагъэм апсэ сагъэтIылыгъ. Шъобжхэр атещагъэху нэбгырэ миныбэ кыкIыжыгъ. Пкышъоным фы-кыуагъэу иIэм имызакъоу дзэ-кIолI ныбжыкIабэм япсихикэ заом зэщигъэкъуагъ. Жъалымы-гъэу, щынагъоу, тхъамыкIагъоу ащ шалъэгъуэгъэхэм яшэн зери-хъокIыгъ, агухэр зэпикIыгъэх. КIэлэ ныбжыкIэхэм ядунэе-еплъыкIэ заом нэмыкI щыху-гъэми, пшъэрылъэу къралы-гъом афишIыгъэр ахэм агъэц-кIагъ, присягэм фэшъыпкъэху кэнагъэх. Заоу зыхэтхэм яIоф зэрэхэмылър, пкIэ зимылэ лъы-гъачъэу ар зэрэщытыр ежэ зао-хэрэми зыгъэзаохэрэми кыа-гурылогъаху еIгани илъэс пчъа-гъэрэ ар лъагъэкIотагъ, ныбжы-кIэ псэ мин пчъагъэ кърмэн ашIыгъ.

Сыдрэ зауи тхъамыкIагъу, ау уихэгъэгу, уиунагъо кэбгъэгъу-нээ пным уеззонымрэ граждан заоу нэмыкI къралыгъо щыкIо-

рэм ухэтынымрэ зэфэдэп. А лъэ-хъаным зэхэфыгъоагъ ныбжы-кIэхэр зыкIэзаохэрэр. Ау сыдэу щыгъми, Советскэ правительст-вэм иунашъо дзэкIолIхэм агъэ-цкIагъ, лыгъэ зрахагъагъ, апсэ агъэтIылыгъ.

Афган заоу советскэ дзэкIолI-хэр зыхэлэжъагъэхэр илъэси-бгъум ехурэ кIуагъэ. Ащ совет-скэ дзэкIолIэу ыкIи офицерэу нэбгырэ мин 550-рэ хэлэжъагъ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 72-мэ Советскэ Союзым и Лыхъужы-цIэ къафагъэшъошагъ. ДзэкIолI нэбгырэ мин 15-м еху аш щы-фэхыгъ. Нэбгырэ мини 6 уIа-гъэхэм ыкIи узэу заом хахыгъэ-хэм апкъ кыкIэу Iагъэ, дзэ-кIолI 311-рэ зыдэхъугъэр амы-шIэу кIодыгъэ. Хэгъэгу ззошхом ыуж Афган заор ары советска-дзэм анахъ чIэнэгъэшхо зыщи-шIыгъэр.

Адыгэ Республикэм щыщэу а заом нэбгырэ 880-рэ ащэгъагъ, ахэм ащыщэу 22-мэ къагъэзэ-жыгъгъэп.

Непэ политикхэм а заор Со-ветскэ правительствэм ихэукъо-ныгъэу, пкIэ зимылэгъэ заоу аIо

зыхъукIэ, дзэкIолIху ащ хэкIо-дагъэхэм, шъобж моральнэуи физическэуи хэзыхыгъэхэм нахъ лъэшэу угу ягъу. Ау ежэ афган-цэхэр зэрэзэкъотхэм, кызырээр-рэгъэгъунэжхэрэм кIуачIэ къа-ритэу кычIэкIын.

Непэ политикхэм сыд аIоми, советскэ дзэкIолIхэр афганцэ-хэм адеIэнху фэгъэх, ашIэрэм шIошъхуныгъэшхо фыраIагъ. А гупшысэр митингым кышчы-гушылагъэхэм ягушыIэхэм къа-хэщыгъ.

Митингым Афганистан шы-зэуагъэхэр, заом хэкIодагъэхэм яIахылхэр, депутатхэр, АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, Хэгъэгу ззошхом иветеранхэр хэ-лэжъагъэх. Зэхыхэм кышчыгу-шылагъэх АР-м и Президентрэ иминистрэхэм я Кабинетрэ я Ад-министрация ипашъу Владислав Федоровы, парламентым ипа-щэу Анатолий Ивановы, Мыек-кьюапэ иадминистрация ипашъу Михаил Черниченкэр ыкIи нэ-мыкIхэр.

СИХЪУ Гоцнагъу.
Сурэтхэр Iэшъынэ Аслъан кытырихыгъэх.

Гриппыр джыри мээекIо

Пэтху-Iутхумрэ гриппым-рэ кызыузхэрэм япчъагъэ лъэ-шэу зыкызырIэтыгъэм игу-гъу кыэтIыгъагъ. Мы уахътэм ащ бэкIэ кышчыкIагъ пIон плъэкIыштэп. АР-м псауныгъэр къэуухъумэгъэнымкIэ и Мини-стерствэ иIофышIэу Галина Савенковам кызырIуагъэм-кIэ, мэзаем и 7 — 13-м мы узхэр къаутэкIыгъэу нэбгырэ 3900-рэ агъэунэфыгъ. Ар джы-ри «эпидемическэ порог» зы-фалорэм ипчъагъэ елгытыгъэмэ нахыб, ау ащ ыпэрэ тхъамафэм ебгъапшэмэ, бэкIэ хэхъагъэп. Арышъ, узым тIэкIу кыкIи-чынэу зэрэригъэжъагъэр хэб-гъэуэфыкIы хъушт.

НахыбэрэмкIэ гриппыр ыкIи пэтху-Iутхуэр кызыузхэрэр гурыт еджапIэхэм, кIэлэцIы-кIу IыгыпIэхэм ачIэхэр арых. Ащ ыпкъ кыкIыкIэ респу-бликэм иеджэпIэхэм якласс зы-рызхэр (сымаджэхэм япчъагъэ процент 30-м зышIокIыкIэ) зэфашIыху кыхэкIыгъ. Ащ фэгъэхыгъэ къэбарыр кы-тиIуагъ АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министер-ствэ иIофышIэу Пчэнышъо Фатимэ.

Мэзаем и 15-м ехуIлэу къа-лэм дэт еджапIэу зэфашIыгъа-гъэхэр кызыIуахыжынынху щы-тыгъ. Ащ фэгъэхыгъэ къэбар джыри кыхэтыуышт. Мыекьо-

пэ районыр пштэмэ, мэзаем и 8-м кышгегъэжъагъэу и 16-м нэс кьутырэу Первомайскэм дэт еджапIэм икIасситIу зэфашIыгъагъ. Джащ фэдэу ста-ницэу Новосевастопольскэм иеджапIэ изы класс мэзаем и 10-кышгегъэжъагъэу и 17-м нэс зэфашIыгъ.

Къэлогъэн фае республикэм иеджэпIэ пстэуми профилак-тическэ Iофтхъабзэхэр зэра-щагъэцакIэхэрэр. КIэлэцIы-кIухэм япсауныгъэ изытэт пчэ-дыжъ къэс медицинэм иIо-фышIэхэм ауплъэкIу, ящы-кIэгъэ Iээгъу уцхэр аIэклагъа-хэх.

ИЭШЪЫНЭ Сусан.

Грантхэм яшIуагъэкIэ

Адыгэ Республикэм эконо-микэ хэхъоныгъэхэмкIэ ыкIи сатыумкIэ и Министерствэ кызырэрэщытIуагъэмкIэ, пред-принимательствэ цIыкIум ыкIи гурытым ясубъектхэм хэхъоны-гъэ ягъэшIыгъэнымкIэ респу-бликэ программэм хахъэу зэнэ-кьокъу зэхашгъагъ. Бизнесым пыхъэ зышIоигъохэм къафа-тIупшырэ грантхэм альэныкъо-кIэ Iофтхъабзэхэм ягъэцкIэн дэгъоу республикэм зэрэщызэ-хашагъэм ишIуагъэкIэ нэбгыри 170-мэ IэпыIэгъу афэхъугъэх, ащ зэкIэмкIи сомэ миллион 33,2-рэ пэIуагъэхыгъ.

Грантыр отраслэ зэфэшъаф-хэм атегощэгъагъ: фэIо-фашIэ-хэмкIэ — 45-рэ, промышлен-ностымкIэ — 45-рэ, мэкъумэщ хызмэтымкIэ — 72-рэ, саты-умкIэ — 4, псэолъэшIыным-кIэ — 4.

Предпринимательхэм яна-хыбэмэ зэрагъэнафэрэмкIэ, мэкъумэщ хызмэтым зыфа-гъазэ ашIоигъу. Ахэм ащыщ-хуэу предпринимательствэ цIы-кIум исубъект 20-р — былым-хуным, 17-р — чэтхуным, 13-р — хэтэрыкIхэм якъэгъэ-кIын апылтыштых, нэмыкI гу-хэлэ зиIэхэри ахэтых. Мэкъу-мэщышIэ-фермер хызмэтшIа-пIэхэр анахыбэу зыщагъэпсы-гъэхэр Кошхъэблэ ыкIи Шэу-джэн районхэр арых.

ИкIэрыкIэу агъэпсыжыгъэу предприятиехэм нахыбэу агъэ-цкIэнэу агъэнафэ мыщ фэдэ фэIо-фашIэхэр: процент 29-р — зеклоным, процент 16-р — тех-никэм изытэт уплъэкIугъэным ыкIи автотранспортыр гъэцэ-кIэжыгъэным, процент 13-р — парикмахер фэIо-фашIэхэр гъэцэкIэгъэнхэм апылтыштых, нэмыкI гухэлэхэр зиIэхэри ахэтых.

Промышленнэ предприятие-хэм нахыбэу агъэнафэгъэр гъучIым хэшIыкIыгъэ пкыгъо-хэр кыдэгъэкIыгъэнхэр ары. Джащ фэдэу мебелир ыкIи бе-

тоным хэшIыкIыгъэ пкыгъо-хэр кыдэгъэкIынынху, къа-лыгъур ыкIи тхъацум хэшIы-кIыгъэ шхыныгъохэр къэзы-шIынху зыгъэнафэгъэхэр бэ мэхъух.

Кризисым ыкIи IофшIэн зимылэхэм япчъагъэ зыщыхэ-хьогъэ лъэханым предприни-матель IофшIэным пылхэм сыдырэ лъэныкъокIи IэпыIэ-гъу афэхъугъэныр, граждanhэм ыкIи ныбжыкIэхэм IофшIэпIэ чIыпIэхэр ягъэгъотыгъэнхэр пшъэрылэ шъхьалэу щытыгъ. Ащ кыдыхэлъытагъэу илъэс 30— 34-рэ зыныбжэ предпри-ниматель ныбжыкIэ 48-мэ грантхэр аратыгъэх.

Мониторингэу рагъэкIокIы-гъэм кызырригъэлъэгъуагъэм-кIэ, грантыр зэратыгъэ предпри-нимательхэм зэкIэми бизнес-планэу къагъэхъазыргъэмкIэ яIофшIэн зэхашэ. Бюджет ахъ-щэу кьаратыгъэм ишIуагъэкIэ Iофхэр къафэпсынклагъэх.

Арэу щыгъми, предпринима-тельхэм ащыщхэм аратыгъэ грантхэр икыу фэдиэу агъфе-дагъэхэп. ГушыIэм пае, бизнес-планхэм зэрагъэнафэщтыгъэм-кIэ, 2010-рэ илъэсым IофшIэ-пIэ чIыпIэ 637-рэ кызыIуахы-нэу щытыгъ. Ау кызыIуахы-гъэр IофшIэпIэ чIыпIэ 513-рэ ныйIэп. 2011-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехуIлэу грант кызыратыгъэ зы нэбгырэм гу-рытымкIэ IофшIэпIэ чIыпIэ 3 ыгъэлсыгъ. Ащ пзыоху фэ-хъугъэу пIон плъэкIыштыр пред-принимательхэм янахыбэм — субьекти 135-м (процент 79-рэ) грантхэр 2010-рэ илъэсым ичъэпыогъу-шэкIогъу мазэхэр ары ныйIэп залыIэсыгъэхэр.

IофшIэныр зыгъэжыгъэкIэ предприниматель 45-мэ Iоф-шIэпIэ чIыпIэхэр кызыIуахы-гъэнхэмкIэ пшъэрылэу яIагъэ-хэр агъэцэкIэжыгъ, нэбгырэ 14-мэ агъэнафэгъэм кырагъэ-хъун альэкIыгъ.

КИАРЭ Фатим.

ГИБДД-м ишIульэгъу маф

Мэзаем и 14-м, шIу зэрэлъэ-гъухэрэм я Мафэ, «С любовью от ГИБДД!» зыфиIорэ Iофтхъа-бзэр Мыекьюапэ щыкIуагъ. КIэ-лэцIыкIухэм авариехэм ахахырэ фыкыуагъэхэр нахъ макIэ шIы-гъэнхэм, псауныгъэм зэрар езы-хышт шIыкIэхэр шыгъэзыгъэн-хэм Iофтхъабзэр афэгъэхыгъагъ.

КъулыкъушIэхэр шъошэ кIэ-ракIэхэр ащыгъэху кьэлэ гупчэм итыгъэх. БлэкIыхэрэм вален-тинкэхэр аратызэ, мэфэкIымкIэ

афэгушIуагъэх, гьогурыкIоным хэлэжъэрэ пстэуми хъугъэ-шIэ-гъэ дэи хэмыфэнху афэлъэIуа-гъэх.

Ащ фэдэ шIухафтын цIы-кIу зэратыгъабэмэ анэгъу гушIор кыкIиыхыштыгъ ыкIи гьогуры-кIоным ишапхъэхэр зэрэбгъэцэ-кIэн фаер тхъэлэ цIыкIум бэрэ агу кызырригъэкIыжыштыр ха-гъэуэфыкIыгъ.

ЛЪАЩЭКЪО Зар,
ГИБДД -м иинспектор.

Президентым изэIукIэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслан Адыгэ Республикэм ЗАГС-мкIэ и ГьэлорышлэпIэ ипашэу Яхьулэ Тэмарэрэ Адыгэ Республикэм чIыопс кьэIуапIэхэмкIэ ыкIи тыкьэзыуцухьэрэ дунаим икьэ-ухьумэнкIэ и ГьэлорышлэпIэ ипашэу Сергей Колесниковырэ зэIукIэгъу адырилагъ.

Яхьулэ Тэмарэ зэрэхигьэунэ-фыкIыгъэмкIэ, 2010-рэ ильэсым цIыфхэм яунэгъо Iофхэм язытет кьэзыушыхьатырэ актхэу атхы-хэрэм япчъагъэ хахьоу ригъэ-жъагъ. БлэкIыгъэ ильэсым рес-публикэм сабый 5809-рэ кы-щыхьугъ, 2009-рэ ильэсым егъэ-пшагъэм, нэбгырэ 207-кIэ ар на-хьыб. Нэбгырэ 6230-мэ ядунай ахьожыгъ, блэкIыгъэ ильэсым егъэпшагъэм, нэбгырэ 23-кIэ ар нахь макI. Зызэгъуагъэтхэ-рэ нэбгыри 100-м шыщэу нэб-гырэ 47-мэ зызэгъуагъэтхы-кIыжы.

Яхьулэ Тэмарэ кьызыриIуа-гъэмкIэ, ЗАГС-р зычIэтышт, джыр уахьтэм диштэшт Дворец шыгъэн фаеу непэ Iофыгъошхо кьэуцугъ. УчреждениякIэр уры-сые шапхъэхэм адиштэн фае. А Дворецыр культурэ, просвети-тельскэ гупчэу хьун ылъэ-кIыштыгъэ, Адыгеим шыпсэурэ лъэпкхэм яшэн-хабзэхэр про-

пагандэ шыгъэнхэм ар фэIоры-шIэштыгъэ. ПэшIорыгъэшгъэу кьызырэрэдзагъэмкIэ, мы проек-тым игъэцэкIэн сомэ миллиони 100 фэдиз пэлухьашт.

Республикэм и Президент Дворецыр зыщашIышт чIыгу Iахьым икыхьэгъэкIын епхыгъэ предложениехэм ахэплъэнэу зэ-рэхъазырыр кыIуагъ. Ау проек-тым игъэцэкIэн мылхьубэ пэлу-хьан фаеу зэрэхьуштым епхыгъэу ведомствэр федеральнэ програм-мэм хэфэн фае.

Республикэм ипашэ Сергей Колесниковым зыIокIэм, чIыо-псым икьэухьумэн фэгъэзэгъэ ведомствэм блэкIыгъэ ильэсым Iофэу ышлагъэм икIэухьэм яхьы-лэгъэ упчIэ заулэ ритыгъ.

ГьэлорышлэпIэм ипашэ кьызы-риIуагъэмкIэ, чIычIэгъ байны-гъэхэр кьызырэрэIахьхэрэм пае блэкIыгъэ ильэсым хэбзэIахьэу сомэ миллиони 8-м ехьу атыгъ. Лицензиехэм атетэу чIычIэгъ

байныгъэхэр кьызырэрэIахьэ-федагъэхэм пае сомэ миллион 1,3-м ехьу хэбзэIахьэу атыгъ, блэкIыгъэ ильэсым егъэпшагъэ-мэ, ар сомэ мин 450-кIэ нахьыб. Федеральнэ мылхьум хэхьэрэ псы объектхэр кьызырэрэIахь-гъэфедехэрэм пае хэбзэIахьэу сомэ миллиони 4,7-рэ атыгъ, 2009-рэ ильэсым егъэпшагъэм, ар сомэ мин 500-кIэ нахьыб.

Республикэм и Президент зэ-рилхьыгъэхэр зэрагъэфедехэрэм кы-хэкIэу экономикэм нахьыбэу мылхьу кыхьэхьан фае. Адыге-им мыжъо-пшэхьэ зэхэлхьэр зэ-рэрэащырэм ведомствэм нахь лъэшэу гъунэ лъыфын фае. Ли-цензиехэр зэрамыгъэхьэм ягъо-гупэ пыбыкIыгъэн фае.

ЗэIукIэгъум ильэхьан джаш фэдэу унэгъо IоцIым шыхьурэ пыдзэгъэ пытэхэм ягъэкIоджыкын епхыгъэ IофыгъомкIэ Гьэлоры-шлэпIэм хабзэм ифедеральнэ, муниципальнэ органхэм зэпхы-ныгъэ адыриIэн зэрэфаем фэгъэ-хьыгъэ Iофыгъоми тегушыIа-гъэх.

**Адыгэ Республикэм
и Президент
ипресс-кьулыкьу**

КIымафэри цIыфхэм афэлажъэ

Тызыхэт кIымэфэ лъэхьаным тигубгъохэм «загъэпсэ-фы» пфэлоштэп, сыда Iомэ ахэм кьащыкIырэ бжы-хьасэхэу мы лъэхьаным осым ычIэгъ шыIэхэм зэрэ-фэшъуашэм тетэу ахэхьэ ыкIи лэжыгъэшIум лъапсэ фэхьушт «кIуачIэм» зыкьелэты.

Шэуджэн районым шыщ ООО-у «Премиум» зыфиIорэм иагроном шъхьалэу Къохъужь Хьумэр зэрилхьыгъэмкIэ, кIы-мафэри мыдэу кьафэлажъэ. ХьызмэтшлэпIэм блэкIыгъэ бжы-хьэм чIыгу гектар 1200-м ехьумэ бжыхьасэхэр ащишIагъэх, ахэм ащыщэу анахь мэхьанэ зилэ лэ-

жыгъэу бжыхьэ коцым рагъэ-убытыгъэр гектар миным кьэ-хьу. Дэгъоу гъэхъазырыгъэ чIы-гум чылэпхьэ лъэпкышIухэу «Москвич», «Иришка», «Таня» зыфиIохэрэр, нэмыкIхэри халъ-хьагъэх.

Мы мафэхэм механизаторхэу Василий Моргуновым, Василий

Пичкиным, Сергей Коваленкэм, Тулпэрэ Русланэ ыкIи нэмыкI-хэм гъатхэу кьэблагъэрэм Iоф зэрэшIэшт техникэр яшпыпкьэу зэтырагъэпсыхьэ. Тракторэу «Бе-ларусь» зыфиIорэр, Т-150-р, «Джон Дир» зыфиIорэ тракто-рым фэдигу агъэцэкIажыгъэхэу шытых. Джаш фэдэу минераль-нэ чIыгъэшIухэр лэжыгъэ хьа-сэхэм зэрахатэкъошт техникэр, чылэпхьэеутхэр, лъашьохэр, культываторхэр экIэ агъэцэкIэ-жыгъэх.

ТХЪАЙШЪЭО Тасим.

Циркырэ театрэмрэ якъэгъэлъэгъонхэр

Апэрэу Мыекъуапэ шыкIоштых

ХьакIэ-кьуакIэмэ яцирк ыкIи спорт зэIукIэгъу гъэшIэгъонхэм ятеатрэ Мыекъуапэ кьэIуагъ. Купхэр Рязань кьикIы-гъэх, ялэпIэсэныгъэ апэрэу Адыгэ Республи-кэм икьэлэ шъхьалэ кы-щагъэлъэгъошт. Театрэм иадминистраторэу Ольга Царевам тикорреспон-дент гушыIэгъу фэхьугъ.

— Урысыем ишъолхьыркхэм ташыIагъ, — еIо Ольга Царе-вам. — Къэрэщэе-Щэрджэсым кьэгъэлъэгъонитIу шызэхэтшэ-нэу шытыгъ, ау искуссствэр зикIасэхэр кьытэлъэIухи, ящэнэ-рэ зэхахьэр афызэхэтщагъ.

— Шъуипрограммэ зы-щызгъэгъозагъэш, сшIо-гъэшIэгъоныр макIэп. КIуачIэр агъэфедэз ги-рэхэр кьалэтыштых. Спортырэ искусствэм-рэ яхьылIэгъэ кьэгъэ-лэжгъонхэм пIуныгъэ мэхьанэ яI.

— Гирыр зылэтырэм уеплгы-зэ, спортым узыфещэ. Клоун-хэм, фокусышIхэм, Австралием икенгуру, хьэм, Африкэм кьы-ращыгъэ псэушхьэм, архъуа-жым (крокодилым), блэмэ, нэ-мыкIхэм ящылэIэ зыщызыгъэ-гъуазэ зышIоигъохэр зэхахьэмэ ятэгъэблагъэх.

— Мэзаем и 21-м сыхьа-тыр 14-м ыкIи 18.30-м

«Налмэсыр» зычIэт унэм пчыхьэзэхьэхэр шыкIоштых. Циркырэ театрэмрэ цIыфмэ ашIогъэшIэгъоныштэу олыта?

— КIэлэцIыкIухэр, ныбж хэ-кIотагъэ зилэхэр тизэхьэхэмэ кьятэгъэблагъэх. АшIогъэшIэ-гъонышт кьодыеп, яшIэныгъэ хагъэхьонэу амал ялэшт.

— Ольга, апэрэу Мые-къуапэ укьэIуагъэу кьысэпIуагъ. Тикьалэ угу рихьыгъа?

— Ансамблэ цIэрыIохэу «Ис-лъамьер», «Налмэсыр», нэмыкI-хэри зэрэшъуилэхэр кьысфало-тагъ. Купхэм яхьылIэгъэ буклет-хэм сяджагъ. Адыгэ шъуашэхэр дахэх. КьызгурымыIоу Мые-къуапэ шыслъэгъугъэр макIэп.

— КьысэупчIи джэуап остыжынын...

— Машинэхэр бэ хьухэу, «пи-пи-п» макьэр кьахэIукIэу, зэхэт-хэу Мыекъуапэ иурамхэм ары-кIохэу сэлъэгъух. Быракъхэри гъэIагъэхэу кьэлъагъох.

— Нысэр адыгэмэ ащэ зыхьукIэ, ащ фэдэ шэн-хабзэхэр ялэх. Урысыем икьэралыгъо быракъ, нэмыкI лъэпкхьэм ябы-ракъхэр нысэр зыщэрэ-мэ агъэбыбатэх.

Ольгэ мэщхы, зэхихьэр кьэ-барыр шIогъэшIэгъон.

— Сэ Красноярскэ сыккы-щыхьугъ, — зэдэгъушIэгъур лъегъэкIуагъ Ольга Царева. — Адыгеим и Президентэу шытыгъэ Шъэумэн Хьазэрэт кIэлэцIыкIу ибэмэ апае Унэ зтегъэпсыхьагъэ Красноярскэ шаригъэшIыгъ. Адыгэмэ ящылэIкIэ-псэукIэ на-хьышIоу зыщызгъэгъуазэ сшIо-игъу. Тикьэгъэлъэгъонхэр Адыге-им дэгъоу зэрэщыкIоштыхэм сы-пылгъ.

— Рязань кьикIыгъэхэ театрэмрэ циркырэ якъэгъэлъэгъонхэр Мыекъуапэ дэгъоу цы-кIонхэу шъуфэсэлэ.

— Тхьауегъэпсэу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: Рязань ите-атрэ ыкIи ицирк яадминист-раторэу Ольга Царева.

Делэкьэ Адам самбэмкIэ Европэм ичемпионат хэлэжъэшт

СамбэмкIэ Урысыем и МВД ичемпионат Краснодар краим ит кьалэу Анапэ мэзаем иублэ-гъум щыкIуагъ. Адыгэ Респуб-ликэмкIэ МВД-м икоманди зэ-нэкъокъухэм ахэлэжъагъ, ти-спортсменхэм яблэнэрэ чIыпIэр аубытыгъ. Килограмми 100-м ехьу зионтэгъугъэхэм азыфагу милицием истаршэ лейтенантэу Делэкьэ Адам я 3-рэ чIыпIэр

щыубытыгъ. Джы ар Урысыем ихэшыпыкIыгъэ командэ хэтэу самбэмкIэ полицейскэ коман-дэхэм ячемпионатэу Европэм мэлъыфэгъум щыкIоштым хэ-лэжъэшт.

**Адыгэ РеспубликэмкIэ
МВД-м кьэбархэр
алыгъэIэсыгъэнхэмкIэ
ыкIи общественнэ
зэпхыныгъэхэмкIэ икьутам**

КIэлэцIыкIу футболыр

АтекIуагъэхэр Ейскэ щешIэщтых

Футбол цыкIум еджапIэхэм захиушъомбгъуным фэ-гъэхьыгъэ Iофыгъор Урысыем шэкIо. Адыгэ Республи-кэм футболымкIэ и СДЮСШОР зыщызыгъэсэрэ кIэлэеджакIохэр зэнэкъокъухэм ахэлэжъэх. Футбо-листхэр зыщагъэсэрэ шъолхьэр еджапIэу АР-м кьы-щызэIуахыгъэм зэIукIэгъухэр щыкIуагъэх.

Командэхэр купипIэу гошчы-гагъэх. Анабжыхэм ялыгытыгъэу кIалэхэр футбол зедешIагъэх. 1996 — 1997-рэ илэсхэм кьэ-хьугъэхэр зыхэт купым Хьа-курынэхьаблэ игурыт еджапIэу N 1-м ифутболистмэ теклоны-гъэр кышчыдахыгъ, тренерыр Кьонэ Хьалид.

1998 — 1999-рэ илэсхэм кьэхьугъэ кIалэхэр зыхэт купым Адыгэкалэ ия 2-рэ гурыт еджа-пIэ ифутболистхэр шытекIуа-гъэх, тренерыр Тхьаркьохьо Мурат. 2000 — 2001-рэ илэс-хэм кьэхьугъэ кIалэхэр зызде-шIэхэм Кошхьаблэ игурыт еджа-пIэу N 1-м икомандэ теклоны-гъэр кьыдыхыгъ, тренерыр Юсуп Руслан.

Анахьыжъхэр зыхэт купым 1994 — 1995-рэ илэсхэм кьэ-

хьугъэ кIалэхэр щызэнэкъокъу-гъэх. Шэуджэн районым икьуа-джэу Мамхыгъэ ия 4-рэ гурыт еджапIэ икомандэ апэрэ чIыпIэр кьыдыхыгъ, тренерыр Iэшхьэ-мэфэ Руслан.

Адыгэ Республикэм футбо-лымкIэ и СДЮСШОР идирек-торэу Владимир Гапонрэ ащ игуадзэу Пэнэшъу Мыхьамодэрэ кьызырэтIуагъэу, физкультурэм-рэ спортырэ апыщэгъэ кIэлэ-еджакIомэ япчъагъэ хэпшыкIэу хэхьо. Зэнэкъокъухэр АР-м физ-культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет зэхищагъэх. Финалым хэфэгъэ командэхэр Кьыблэ шъолхьырым изэIукIэгъухэу мэ-заем и 16 — 28-м Ейскэ шы-кIоштыхэм ахэлэжъэщтых.

**САХЫДЭКЪО
Нурбий.**

Къэрэ пкьыгъохэм шъуафэсакъ

Аужырэ уахьтэм зыщыщ амышIэрэ пкьыгъохэр нахьы-бэу цIыфхэм кьагъотыхэ хьу-гъэ. ГухэкIымы, ахэм кьаоу кьахэкIырэр макIэп. Ащ фэдэ пкьыгъохэр транспортым, унэ зтегъхэм ячIэхьапIэхэм, общест-веннэ чIыпIэ зэфэшъхьафхэм кьащыбгъотынхэ плъэкIышт. Къэрэ пкьыгъохэр ятеплэкIи, зэрэзэхэгъэуцагъэхэмкIи, кьы-зэрагъэошт шыкIэу кьафаугу-пшысыгъэмкIи зэфэдэхэп. Ар Iальмэкын, джэгъуалгъэу шы-гъэн, телефонын, е нэмыкI пкьыгъон ылъэкIышт. Арышъ:

* ЗэкIоцIышыхьэгъэ е зте-пхэгъэ пкьыгъо, Iальмэкъ, че-модан, кьэмлан е нэмыкIэу макъ горэ кьызыпыIукIырэ кьэжъугъотыгъэмэ, зыпари лымыпIыгъу кьэшъумыгъан.

* Транспортым зыми имыеу пкьыгъо кьыжъугъотагъэмэ, водителым макъэ ежъугъэIу.

* Шъуиунэ чIэхьапIэ кьы-щыжъугъотыгъэмэ, апарашIэу гъунэгъухэм кьычIанагъэмэ зэ-жъугъашIэ. Зыер кьэмынэфэ-гъэмэ, милицием макъэ ежъу-гъэIу.

* Учреждение горэм кьы-щыжъугъотыгъэмэ, админист-рацием ешъулон фае.

* Шъор-шъорэу жъугъэко-щынэу е зэдэшъухынэу шъуфе-мыжъ, IэкIэ шъунымыс.

* А чIыпIэм тутын шъуше-

мышъу, зыпарэмэ кIэшъумы-гъан.

* Чыжъэу шъукIэIырыкI, амалэу шыIэмкIэ емыкIолIэн-хэу жъугъэпсы.

Уахьтэу кьызыщыжъугъо-тыгъэр шъугу ишъуубытэн фае. Пкьыгъор кьэзыгъотыгъэр оперативнэ-следственнэ купым ежэн фае, сыда Iомэ ар анахь шыхьат шъхьал.

* Специалистхэр кьызысы-хэкIэ, ахэм кьызыралорэм тетэу шъуэжыкIу.

Къэуагъэмэ:

* Чыгум псынкIэу шъуегъо-лэхьын фае, амалэу шъуиIэм-кIэ шъушыхьэ кьэшъуухьум.

* Унэ кIоцIым кьышыуа-гъэмэ, ащ псынкIэу шъукъы-зэрикIыштым шъунылгъ.

* ТелефонымкIэ шъузэрэ-теоштым е зыгорэ кьызырэшъу-штэжыштым уахьтэр ешъу-мыгъэх.

* Лифтыр шъумыгъэфедэ.

* МашIом зыкышIагъэмэ, чIыгум зыкытешъумыIэты-кIэу шъукъычIэпшын фае. Амал шыIэмэ, хьэдэн цIынэ-кIэ зыкьэшъуухьум.

* МашIомрэ Iугъомрэ пчъэр кьыIушъуамыгъэхымэ, ар кьа-игъэ шъумышIэу, нэмыкI чIэ-кIыпIэ шъуIыыхьу.

* Унэм шъукымыкIышъу-рэмэ, шъхьаныгъунпкъэмкIэ спа-сательхэм макъэ кьэжъугъэIу, амалэу шыIэмкIэ шъузэрэчIэ-тыр кьэжъугъашI.

АдыгэкъалэкIэ зы мандат зиIэ хэдзыпIэ коеу N 1-мкIэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатыхэмкIэ кандидатэу Мамый Алай Сэлэтчэрые ыкъор

Адыгэкъалэ сыкышыхуыгъ, сыщапIугъ. Апшэрэ гъэсэныгъитIу сиI: юридическэр ыкIи тарихыб. 2000-рэ илъэсым кышчыблагъэу Мыекъуапэ очылэу (адвокатэу) Iоф щысэшIэ. 2009-рэ илъэсым очылхэм яколлегиеу «ГАРАНТ» зыфилоу къалэу Мыекъуапэ дэтым итхьаматэу сыхадзыгъ. Мы коллегием Адыгэкъалэ, Тэхьутэмыкъое, Кошхьаблэ ыкIи Шэуджэн районхэм филиалхэр ащыриIэх. Ащ нэфэшхьафэу 2009-рэ илъэсым щегъэжыагъэу АР-м иочыл палатэ и Совет (очыл палатэм иколлегияльнэ гъэцэкIэкIо органэу щытым) Iоф щысэшIэ. Общероссийскэ общественнэ организациеу «Урысыем июристхэм ясоюз и Ассоциацие» зыфилоуэм сыхэт. Унагъо сиI, пшъэшъэжыитIу сэлIу.

«ЦыфхэмкIэ законыр апшэрэ шIуагъэу щыт»

Законхэр шгэгъэнхэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ипшъэрыль шъхьаI. Мыщ дэжыбм законхэм клэцакIо афэхьугъэн фитыныгъэ яI тэ депутатэу хэтдыхэрэм. Арышъ, хадзыгъэ

депутатым лъэлоу, предложениеу, гупшысэу яIэхэмкIэ цыфхэм зыфагъэзэн алъэ-кIышт. Депутатым хэдзакIохэм шIоигъоныгъэу яIэхэр ыгъэцэкIэнхэр ипшъэрыль.

Илъэси 10-м ехьугъэу очыл IофшIэныр сэгъэцэкIэ, цыхъэ кысфэзышIырэ цыфхэм фитыныгъэу яIэхэр, яшъхьафитыныгъэ, законым диштэрэ яшIоигъоныгъэхэр къэралыгъо хэбзэ органхэм, судхэм, правухьумэкIо органхэм къащысэхьумэх.

Пстэуми дэгъоу кыдгургэIо щыIэкIэ амалым зыкыгъэIэ-тыгъэныр, IофшIэпIэ чIыпIэхэр кызылхыгъэнхэр къэлэдэхэр зэкIэми анахъэу зыгъэгумэкIырэ Iофыгъохэу зэрэщытхэр. Ащ пае Адыгэкъалэ иэкономикэ хэхьоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм ыкIи финанс зыпкыитыныгъэ егъэгъотыгъэным, реальнэ экономикэмрэ предприниматель IофшIэныр хэхьоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэм, инвестициехэр къалэм щыгъэфедэгъэнхэм, социальнэ гумэкIыгъом кыкIегъэчыгъэным яамалхэр къэгъотыгъэнхэ фае. ЗыцIэ къеслогъэ пстэур законым тегъэу зэшIохыгъэнхэр ищыкIагъэу щыт.

Сэ депутатэу сызыхадзкIэ Iуагъэ къэсэты шъыпкыагъэ схэлъэу, акылыгъэкIэ секIуалIэзэ ыкIи скIуачIэ етыгъэу хэдзакIохэм яшIоигъоныгъэхэр Адыгэ Республикэм ихэбзэ-ихьухъэ орган щыпхырызгъэкIынкхэм ыуж ситынэу.

Лъытэныгъэ кышчыфэзышIэу А. С. МАМАЙ.

Мы материалыр ынкIэ хэмылъэу кыыхэтыгъыгъ.

Анахъ гъэзетеджэ хьупхьэхэу «Адыгэ макъэм» иIэхэр къоджэдэхэр арэу зэрэщытхэр мафэ къэс Iэпэрытхыбэу редакцием кыфакIохэрэм кыуагъашIэ. Цыф кызырыкIохэр хьалэлэу, зафэу ягумэкI-гушIуагъокIи, ягукIэе-нэхъыкIи, ягухэлъхэмкIи кыддэгъуащэ. Iофыр зикIасэри зымкIасэри, шъыпкыэри къуанчэри, зекIокIэ-гъэпсыкIэ тэрэзхэри, шэнхэбзэ зэфэшхьафхэри зэкIэ кызыдырагъэубытэу яшIошIхэр зэралъэкIэу кыраIотыкIых, тагъашIэх.

Ащ елыгытыгъэу, лъэпкъ гъэзет закъом нахъ мэхьанэ ратэу, тапэкIэ зэралъыштыгъэу, анаIэ тырагъэтэу, республикэм ит еджапIэхэми, Мыекъуапэ дэт нэмыкI сэнэхьат зэгъэгъотыпIэ еджапIэхэми, адыгабзэмкIэ якIэлэегъаджэхэм яIофшIэн зэхашъу, адыгабзэр зэгъагъэхэрэ ныбжьыкIэхэр гъэзетым нахъ фагъэнэIуасэхэу, рагъаджэхэзэ ашIымэ, ишIуагъэ къэ-кIонэу теплгы.

Адыгэ къэралыгъо универ-

ситетым илъэпкъ факультет, Адыгэ кIэлэегъэджэ колледжэу пIуныгъэ-гъэсэныгъэм ылъэпсэ инэу кырыкIорэм ар афэукIочIынэу сеплгы. Ау Iэпэдэлэ-лыгъэм тегъэпщылIыжы. **Адыгэ гъэзетыр зыфэдэр пшIэным пае, пстэуми апэу, ащ уеджэу щытын фае, джашчыгъум епIолIэщыри нахъ зэхэпфышт.**

Джы гъэзетым иныбджэгъу-шIухэм яписъмэхэм арытхэм кIэкIэу шъуафэдгъэнэлосэн.

Къуаджэу Пчыхьалыкыуае щыпсэурэ ХьокIо Тэмарэ итхыгъэ зыфэгъэхьыгъэр тхакIоу Пэнэшъу Сэфэр ары. Сэфэр имэфэкI ин зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ бзылфыгъэр кыфэгъушIо ыкIи къетхы:

«Къэзэныкыуаеу укызыщы-хьугъэу узщапIугъэм сэри сыщыщ, ащ паекIэ уитхыгъэмэ сямьджэу зыкIи сшIырэн, зыгори блэзгъэкIырэн. Ахэм гу-хахъуи, гухэкIи ахэсэгъуатэ. ГухэкIыр — сянэжы-сэтэжыхэм якIодыкI. Гухахьор — чылэр зэрэдэхагъэу сынэгу кызырэ-

кIэбгъэуцорэр ары. Сэри ар дэгъоу къэсэшIэжы. Шъып-къэм тегъэу зэкIэ ппэкIэкIыгъэр къэотхы.

Чылэм дэсыгъэмэ мызэу-мытIоу уакытегушчылагъ, тэ тиунагъуи хэунагъэп, ащ пае бэдэд къэптхыгъэр, тхьауе-гъэпсэу». Романэу «Хьадрыхэ гъогум» осэшхо цыфхэмкIэ зэриIэри ыкIи ичIыпIэгъу тхэ-кIошхом зэрэфэразэри Тэмарэ кытхыгъ. ИкIэхым моуштэу кыщцелэ:

«Тхылъыр былымыхьоба. Сэфэр, инэу-инэу тыпфэраз сши, сшыпхъуи, тыгужьуагъэмэ кытфэгъэгъу. Илъэс 80 узэрэхьугъэмкIэ тыгу кыдде-Iэу тыпфэлъаIо псауныгъэ пытэкIэ, унэгъо тхьагъокIэ, тхыгъэ дэгъухэмкIэ цыфхэр бэрэ джыри бгъэгъушIонхэу».

Адэмые къоджэ библиотекэм иIофышIэу Чэтэо Сусари иписъмэ зыфэгъэхьыгъэр Адыгэ Республи-

бий итхыгъэхэр бэрэ кы-хэгъутых. Непэ зитхыгъэ тхьа-пэ тыкышчыуцущтхэм ар къа-хэфагъ. Аскэрбий иписъмэ ана-хъэу кызытегушчыIэрэр щыIэ-ныгъэр гупсэфынчъэ зышIырэ гумэкIхэр ары.

«Непэ цыфыбэм ахэтых гушчыIэу «гукIэгъур» зижаб-зи, зигупшыси хэзыжы-гъэхэр. ГукIэгъур, лызыр нахьыбэм зэхашIэжырэп. Шъыпкыагъэр, зэфэагъэр пIонышъ, яшIэныгъэ ха-хыгъ, хэкIодыкIыгъ», — ыгу къеу Ожыбм, зыгъэгумэкIырым ышъхъэ кырихы шIоигъоу тхьапэмрэ къэлэ-мымрэ кыштагъ. Тхыгъэм иавтор зыфигъэдэщтыр ышIэ-рэп уигушчыIэ уепщIыжыныр. Мылькумрэ IэнэтIэ зепхьоным-рэ нахъ къэрар зэрэщымы-Iэжыбм егъэгумэкIы, ахэм афэгъэзагъэу къело: «IэнатIи, мылькуи зилэхэу псэхэрэм кызыыхэкIырэри сымышIэу

Зыми фитэп цыф кызыры-кIор...» — ащ ыгу хэкIэу кы-хегъэщы. Ау мыхъуштым уебэны, упэшIуеклон, зыдеб-гъэшIэжыбм амал гори, хэ-кIыпIи щымыIэу кытше-гъэхьу. Къелоба а купым ахэт горэм ыцIэ, зыдегъэшIэжыба, телункIэба, уигушчыIэ зафэкIэ, уишъыпкыэкIэ. Арымэ, «дэи» оло кьодыекIэ, ар «дэгъу» ау-кьодыеу хьушцтэп. «Мышынэ-рэр, укIытэрэп» джары зыкIа-Iуагъэр.

Кошхьаблэ щыпсэурэ на-хьыжыу, ветеранэу Тэгъулэ-нэ Исмахьилэ итхыгъэхэр бэрэ кытфэкIох. Ахэм Ис-махьилэ инэплъэгъу ренэу илъэпкъ ыкIи ащ ищыIа-кIэ ынэгъу зэритхэр, непэ кыддэ-хьурэм ыкIи кыддэмыхьурэм хэшIыкI ин зэрафыриIэр, гумэкI езыгъэшIэу щытым ягугъу къащешIы.

БэмышIэу итхыгъэу кытIу-кIагъэм тиадыгъэ джэгу хьар-зынэхэр цыкIу-цыкIузэ зэрэ-кIодыжыыхэрэм, тишэн-хабзэ-хэр зэрэкIэтымыугъуаехэрэм ягумэкI щызэхэошIэ. **«ЩыIэ-ныгъэр зы чIыпIэ итэп, илъэс гъашIэр кушэрэхьым фэ-дэу, къечэрэгъокIы. Лъэпкъ пэпчэ икультурэ, ихабзэ, идунэететыкIэ зэхьокIыны-гъэхэр афэхьух. Тишэн-хаб-зэхэр, тизэхэтыкIэ-гъэп-сыкIэ дахэхэр ныбжьыкIэ-хэм ашIэрэн. ТылгыкIуатэ къэс чIэнагъэу тшIырэр на-хьыб. Хэтынэжыпагъэхэри ахэтых. Чылэшхоу сыздэ-сым илъэс 30 хьугъэшъ ны-сэщэ джэгоу шашIырэмэ адыгэ пшынэм щеожыыхэ-рэп...**» — къетхы Исмахьилэ.

Исмахьилэ лъэшэу ыгу къео адыгэ хьарыр тэрэзэу зэрэзха-мышъэжырэп, зэралIомыIо-фыжыр. Демыгъэштэн плъэ-кIырэн Тэгъуланэм итхыгъэ — пшынэ мэкъэ жьынч зыщы-мыIурэ джэгур хьара?! Лъэп-къым хэлъ дэгъур зэкIэ щыб-гъэзымэ, дэхэгъэ-дэгъугъэр тьдэ кыпхыжышцтэ?

ЗэкIэ мы писъмэ зэфэшъ-хьафхэм яавторхэм къалохэрэр зыфэкIожыыхэрэр — цыфы пэпчэ ицIыфыгъэ напэ ыIэтэу, ыгъэдахэу, дэир IуигъэзыкIымэ, дэгъур кыгъэгъунэзэ псэун зэрэфаер ары. Мыхэм зэфэ-дэкIэ цыфыгъэр зэралъапэр, аухьумэ зэралIонгъор кыуа-гъашIэ.

Республикэ Адыгэ Хасэми, районхэм ащызэхэщэгъэ хасэ-хэми, къуаджэ е нэмыкI псэупIэ пэпчэ якой пащэхэми, адэт еджапIэхэм яIэшхьэтетхэми, кIэлэегъэджэ коллективхэми, ны-тыхэми, нахьыжэ Iушхэми яIорэ-яшIэрэ зэхэлъэу зэдэпсэ-ухэмэ, мыхьурэ Iофыбэу гумэ-кIыр зыхэлъхэр нахъ макIэ хьушцых.

Обзорыр зыгъэхьазырыгъэр ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

ЯГУМЭКИХЭР закIэу кыраIотыкIых

кэм инароднэ тхакIоу Пэнэшъу Сэфэр ары. Итхылъ-хэу «УIэгъэжъ», «Хьадрыхэ гъогу», «Бэджэхъ» зыфилохэрэм ашIогъэшIэгъонэу цыфхэр зэ-ряджэхэрэр ащ кыыхегъэщы. Дэгъури дэири авторым IупкIэу кызыригъэлъагъорэр кIигъэт-хьызэ, мыхэм пIуныгъэ мэхьа-нэхьо яIэу елыгъэ.

Сэфэр кызыыхьугъэр илъэс 80 зэрэхьугъэмкIэ тхылъ къэ-гъэлэгъон «Адыгэ литерату-рэм идышъэ жьуагъу» ылоу зэ-рагъэхьазырыгъагъэр, ащкIэ библиотекэм иIофышIэхэм кычIахьэхэрэм апае къэлэ-тэнхэр зэрэзэхашагъэхэр, тха-кIом ищыIэныгъэ ыкIи итвор-ческэ гъогу зэрафаIотагъэр писъмэм кыщцелэ:

«Титхылъеджэ нахьыж-хэу КIошъэ Саньет, Чына-зыр Сарэ, Тэтэр Аминэт, Даур Гошнагъо, Кутлымэт Нуриет, Оркыжыэкъо Ирэ, Дэхъужь Мэрджанэт, нэ-мыкIэхэми Сэфэр произве-дениехэр якIасэх, яджэх, ахэр библиотекэ Iофыгъо-хэм къахэлажэх, кIэлэеджа-кIохэм яшIошIэхэмкIэ къадэ-гуащэх».

Цыфы пэпчэ гумэкIи, гу-лыты иIэн фае. Джашчыгъум щыIэныгъэр гъэшIэгъонышт, байшт.

Къуаджэу Улапэ щыщ кIэлэегъаджэу Ожэ Аскэр-

сыгу ягъоу кыыхэкIы... Сыд уиIэкIи, узэрэщымытэу о пшъхьэкIэ ухьушта, узэрэ-щымытэу зыкъэбгъэлъа-гъозэ упсэушта?»

Арипэсыштыр, еж-ежырэу «хьылъэу зытырагъэуагъэр» зэрэзытырахыжышцтым кы-зэрэфигъэушцтхэр ымышIэу Ожыб мэгумэкIы.

«IэнэтIзэхьэх, ау аIуагъэр жьым ехьыжы», — къетхы ащ. Етланэ еж-ежырэу мы зэ-фэхьысыжыб ешIы. **«Непэ акылыгъэрэ гулытэрэ уиIэу упсэуныр, ушыIэныр кьин. Джа зэфэнчъагъэу альэгъурэм цыфхэм ащыш-хэр ешъуакIо ешIых».** Мы гупшысэхэр Аскэрбий ыпэкIи бэрэ къалохэу, кIагъэтхьыхэу, хэкIыпIэ гъэнэфагъэхэм ягугъу къашIэу кыыхэкIыгъ. Дэгъугъэ, еж Ожыбми, исэнэхьат еп-хыгъэу, икъуаджэ дэлъ шыIа-кIэр иIэубытыпIэу, щысэхэмкIэ тхыгъэр кызылхыгъагъэмэ.

«Цыфхэр джы дэубэ-даш-хэх, щытхьу фалIэх. Къамы-лэжыгъэу щытми, якIас на-градэхэр», — кыщцелэ тхы-гъэм Аскэрбий. Ау зышIоигъо пэпчэ зыфаер фэпшIэнэу зэрэ-щымытыр еж авторым мэкъэ пытэкIэ ыгъэлъэшырэп.

«Бэджыхьым ифэгъэ ба-дэм фэдэу цыф кызыры-кIор мепсэу. Къольхъэ штэ-ным хэти зыригъэушхурэн...

«Блэклыгъэм клэрахьоклэ уеомэ...»

(Къызкълъыклорэр мэзаем и 12-м къыдэкълъгъэ номерым ит).

Мыщ дэжым къыщидэ-лътэгъэн фае уисэнэхат уемыгъэпсыхьагъэу ыкли профессионализмэм упэчыжъу гу къыплътатныр Иоф дэу зэрэщытыр. Пшызэ шьолъырым итарихъ зытхыгъэхэм къызэрашыхьыгъэмклэ, нэмыкл варианты шы, ащ гуклэгъу нахъ къыпфешы. Ащ къыкълъыр о умытхыгъэ произведениер оуеу къэбгъэлъэгъуагъэу пцлэ клэптхъжыгъэу специалстхэм къыхагъэщыныр ары. Дольменхэм (испы унэхэм) афэгъэхьыгъэ Иофыгъэ зэшломыхыгъэхэри джащ фэдэх, аушэтыгъахэхэри, зэрагъэшлэгъахэхэри зэрахэтхэу хьапэ-сапэ рагъэфэщтых. Плагиатыр бздэжэшлэгъэ къызэрыклэ зэблахъу, тилъхъанэ шыпсэурэ цыф акылынчэхэм бульдозерым пашлэзэ испы унэхэр акъутэх, агъэклодых, тизэр ыпэклэ я II-рэ ильэс минитлэм цыфхэм тарихъ культурэу аугъоигъагъэм лъэпсэклэдыр къызэрэфэхьыгъэм фэдэу.

Мыщ дэжым пособием иятлонэрэшхъэ зытхыгъэ Коротковым ыпашхъэ упцлэ къышэуцу: Иофшлагъэм нахъ клочлабэ хэзылхьагъэхэм ащыщэу хэт, сыд фэдэ шапхъэхэм е нэмыкл къэкълуаплэхэм, е амалхэм арыгъуазэзэ Египет къэралыгъом итарихъ ытхын ыльэкълыныгъа а хэгъгум икультурэ, ыбзэ идея-нэ-зэхэщэн зыкълыныгъэр ямыгъусагъэмэ, пирамидэхэр амыгъэпсыгъагъэхэмэ, псыклэгъэхьо-псыгъэклэ псэуальэхэр амышлыгъагъэхэмэ, петроглиф ыкли пиктограф тхэклэ амалхэр къамыугупшысыгъагъэхэмэ, балъзамым игъэфедэн алэ къырамыгъэхьагъагъэмэ?

Мыекъопэ археологическэ культурэу а зы чынальхэм мегалитическэ-дольменнэ культурэм шыпэблагъэм язэфэдэ культурэ-тарихъ гъэпсыклэм ылэ тыришэенэу хэтэ фитыныгъэ зэрэтыгъэр? Кавказ Къушхъэ лъэгаплэм ыбгъуитлуклэ шыль чыгу шьолъырыр адыгэ чыгу, ащ зэо пхашэхэр шыкълуагъэх, лъэпкъыр лъэпсэклэдыр агъэклэдыным шыпылыгъэх, ичлыгъужь къынжыгъэр мэклэ дэд, непэ адыгэхэр къэралыгъо 50 фэдызым хэхэс шылаклэ щарялэу ащэпсэх. Геноцидым къелыжыгъэ лъэпкъым шыщ тлэклур Пшызэ шьолъыр итарихъ хэгъэкълъгъэным клэхьопсырэ цыф нэпэнчэхэр шылэх.

Адыгэхэр ежыхэм яшлогъоныгъэклэ ягупсэ чыгур къагъани лъкълыбым икълъжыгъэхэу алоныр пачыхьхэм игенералхэм яшэныгъ. Кавказы дзэхэм я Генштаб иначальникэу генералзу Миллотиныр ары ащ фэдэпцлър апэу зыжэ къыдэкълъгъэр. Ежыхэм «яшлогъоныгъэклэ» Осман империем ичлынальхэм кощыжыгъэ адыгэхэм япсэуплэхэр къэзэкъ-

хэм зэлъаштагъэх. Тилъэпкъ игенофонд зэрагъэклэдыгъэр Октябрэ революцием ыпэкли, советхэм ялэхъани, джырэ лъэхъанми аушъэфы. Краснодар краим игимн къалозэ, бусурманхэр (быслъымэнхэр зыфиу) къызэтырагъэчыным къэзэкъхэр пэлъыфэхэклэ лъэныкъуитлур зэфызэплъэкълъжыхэу псэуштых. Тикъэралыгъо илэхъхэтэтхэм мэкъэ чанклэ чыристан диным игъусэу ислъам диними зызэриужыжыштыр къызалом ыуж (чыристан диним нахьыпалокли пэрыохъушхохэр илагъэп) зэгорэми а динитлур зэфэдэ фитыныгъэхэр аратыгъэп, зэдэмыштэныгъэу азыфагу илъыми Пшызэ шьолъыр зипсэуплэ Краснодар краимрэ Адыгэ Республикэмрэ яцлыфхэр зэдэлъжэхэу, лъытэныгъэ зэфашлэу псэунхэр цыфыбэм ягъгапл, яплъапл, ау Иофышлум сыдэуштыр ушыгуыштыр краим илэхъхэтэтэу А. Н. Ткачевыр лъэклэу илэмклэ колониальнэ заоу адыгэхэм урыс пачыхьхэм къарашылэгъагъэр тицлыфхэм, цыф лъэпкъхэм ащыгъэгушпэным фэлажъэм!

Ащклэ шыхъатышлуба генералхэу урыс пачыхьхэм ящытху къалэжыным, орденхэр, званиешхохэр къафигъэшъошэным фэшл лажъэ гори зымылэгъэ адыгэ лъэпкъым шъхьасынчэу ылэ зэрагъэчъагъэр. Ащ фэдэ «шлүшлэгъэшхоу» ялэхэм апае генералзу Засс — адыгэхэм ашъхъэхэр пызыупклэу лабораториэхэм афазыгъащэщыгъэм исаугъэт Армавир, генералзу Лазаревым ипамятник Псышлуапэ (Лазаревскэм) тлогъогогъо ашафагъэуцугъ. Краим ипашэ гуетныгъэшхо фырилу Ятлонэрэ Екатерины памятникхэр фегъэхъазырых, краим игубернатор шыгъушхэрэп Екатерины Урысыем ыпашхъэклэ шлүшлагъэу щырилуэр. Ащ иунашъоклэ Запорожьем шыщ къэзэкъхэр япчъагъэклэ бэ хъухэу Пшызэ псыхъом иджабгъу нэпкъ пзулэшъошгъэ чынальхэм къыгъэкощыгъэх, чыгу лэххэр къэзэкъхэм аритыгъэх. Чыплагъэхэр зэхатхъуагъэх, ашъхъэ кыхьхэрэм тетэу псыхъуацлэхэр, цыфыцлэхэр зэблахъуагъэх, адыгэхэм ялэужипшл пчъагъэмэ зэафыхьын фэе Иоф къафагъэнагъ. Умыгъэшлэгъон плъэкълърэп блэкълъгъэ ллэшлэгъум Урысыем шыпсэурэ нэбгырэ пэпчэ ылоныр зэришэныгъэр цыф лъэпкъэу шыпсэухэрэмклэ ар хьапсэу зэрэщытыгъэр, урыс лъэпкъыри зэрахэтэу. Ащ ыуж мэклэ-маклэзэ къарагъэгъэзжы гушыишэу ауджэгъужыгъагъэхэм — Самодержавиер, Православиер, Народностыр зыфэпшоштыр.

Тарихым хэшылк гори фызымылэ цыфхэм а гушылэхэм ямэхъэнэ лъапси агурылорэп, шлу горэ къафахьынуэ ежэхэ-

рэр хэукъох. Ильэс шьитлу фэдиз хъугъэу адыгэ чыгуужыр зылэ иль хъугъэхэм пачыхьхэм изекълуаклэ зэрэдырагъэштагъэр пособием иавторхэми къыклагъэтхы. Чыдэлъф лъэпкъэу чыгуужыым исым иблэкълъгъэ тарихым хэшылкышхо фызымылэм великодержавнэ шовинизмэм ижъэу мафэ къэси зылуишэрэм ышъхъэ егъэуназэ, ащ фэдэ шылэклэ-псэуклэм лъэпкъэу агъэклэдыгъэм къытекълъгъэ ллэужхэм къафыхьын ыльэкълъштым тарихлэжъхэр куоу егупшысэх плон плъэкълъштыр. Пособием агу къыщагъэкълъжыныр нахъ тэрэзыгъ ильэсишъэ фэдизрэ Урысые империиер Темыр Кавказым зэрэщыхъушлагъэр. Ащ ыуж адыгэ лъэпкъым шыщэу къэнэгъэ тлэклур лэхъ цыкълу дэдэхэу агощыжыгъагъ. Зэо мэхъэджагъэр тилъэпкъ къызкълырашылэгъагъэр джы къызнэсыгъэм аушъэфы. Совет хабзэм илэхъани адыгэхэр агъэгупсэфыгъэхэп, тилъэпкъ ичлынальхэм лэхъитфэу зэтыраутыгъагъ: Къэбэртаер, Черкесиер, Адыгеир, Шапсыгыр, Уарп чыгур (окраинэр). Аужырэ чынальгитлум генерал-уклэхэм ямыжбосынхэр ашагъэуцугъэх. Хэгъэгу зэошхом хэлэжъгъэ нэбгырэ мин пчъагъэм заор заухым Шапсыгъэ районым ычлыплэклэ Псышлонэ районым къагъэзэжыгъагъ. Ащ фэдэ «гушлогъошхо» къапагохыгъ Советскэ Союзым и Лыхъужхэу Ацумыжэ Айдэмыррэ Шлүцлэ Абубэчыррэ. Фашистхэм язэхэкъутэн, теклоныгъэм икълэдыхын зэклэ советскэ цыфхэм афэдэу адыгэхэри хэлэжъагъэх, ау зэо ужым тилъэпкъэгъухэм чылэ-чылэу, амылэгъухэрэм фэдэу апэгъокълъштыгъэх. Урыс-Кавказ заом имэшло лыгъэ клэдыпэным нигъэсыгъэ адыгэхэр умышлэжыныхэу ыгощыгъэх. Сыдыгъо къыщегъэжъагъэу Адыгэ Республикэр Пшызэ шьолъырым илахъэу цыта? Ижырэ культурэ зылэ адыгэхэр ягъунэгъу лъэпкъхэм сыд илэхъыкълэ ауж къинэщтыгъэхэп, хэти ехъуапсэщтыгъэхэп. Пшызэ шьолъыр игеополитическэ факторэу, мы чынальхэм апэу кыхьухьгъэ цыф лъэпкъэу шыт.

«Пшызэ шьолъыр итарихъ» зыфилорэ пособием чынальхэм ижыкълэ къыщегъэжъагъэу шыпсэурэ лъэпкъым фэшъошэ чыплэ щигъотыгъэп, щыратыгъэп плэм нахъ тэрэз. Укл фаоу заохи, клэдыпэм радзгъэ лъэпкъым итарихъ фэгъэхьыгъэу нэклубгъо заул нылэп тхылышхом къыдэхъагъэр, ау, гъэшлэгъонба, ежэ ичлыгуужэу зэо-банэклэ тырахыгъэм къыщыхэфэхэрэп ащ игугъу.

Адыгэ къэралыгъо университетым щеджагъ, ыужыклэ тарихъ шлэныгъэхэмклэ доктор хъугъэ Хлынинар. Адыгэ гушылэхэу «Къызэрыкълъгъэм лүшлэ фэшлыжы» зыфалорэр зыфызэхалхъагъэр мы Хлынинар

арыба уагъало ащ изеклэклэ-шылкэхэм. Иофшлэныр зырегъажъэм ащ адыгэхэм ятарихъ «ичлыплэ ригъэуцожыныу» фэжъагъ, ащ имэхъанэ къыригъэлыхынымклэ фэлъэкълъштыр ышлэу ригъэжъагъ. Тарихым щагъэфедэрэ методологическэ амалхэм, шыклэхэм, принципхэм ямылгытыгъэу, тарихъ-культурэ клэныжэ бай зилэ лъэпкъхэр къош нахьыклэхэм анэсэу ригъэклэтыныным ишыпкъэу пыл, ежэ профессионалхэм ягъогу те-зыщагъэхэм Хлынинар ябэныжы. Зилоф шлу зыльгъоу, ащ гъэхъагъэхэр шызышлы зышлогъомклэ Хлынинам изекълуаклэ тэрэзу пфэлэштэп. Шыпкъагъэм пэблагъэу тарихъ хъугъэшлагъэхэр, къэралыгъо гъэпсыклэр, тарихым хэхъэгъэ личностхэр къэтыжыгъэхэм мэхъэнэшхо ил. Советхэм ялэхъан зэклэми тэрэзу зэхамыфэу цыфым ыпэ игъэпсыклэ, нэхэр зыфэдэхэм, нэлүшхэм ишъомбгъуагъэклэ ыкли цыфым ылэпкъ-лъэпкъхэм ягъэпсыклэ ялыгытыгъэу пачыхьхэгъэр аубыштыгъ. Постсоветскэ лъэхъаными пачыхьхэгъэр аубыштыгъ, ау нахьыпэм фэдэу цыф лъэпкъхэм жьалымыгъэ адызыхьхэгъэ режимыр джы критикэм клэ-гъэклэ, ар къаухъумэ.

Я XVIII — XIX-рэ ллэшлэгъухэм Урысые империем ичлынальхэм зыригъэушъомбгъу шлоигъоу ичэтапэ Къокълэ-плэмклэ ыгъэзагъ. «Шлоу шылэр афэзыкълэр» техаклэхэм къушхьчлэхэр цыф лэлхэу, дунэим хашылкырэ шымылэу алыгъэщтыгъэх. Зыфэдэ шымылэ демократэу Пестель игъэзетэу «Русская правда» зыфи-лорэм ытхыштыгъ: 1. Теубытагъэ хэлъэу зэклэ цыф лъэпкъхэу Урысыемрэ Персиемрэ азыфагуклэ, къэралыгъо гъунапкъэм итемыр лъэныкълэ, джащ фэдэу Тыркуем гъунапкъэу дытилэм итемыр лъэныкълэ шыпсэухэрэ цыф лъэпкъхэр тлэ къыдгъэхъанхэ фае... 2. Кавказ цыф лъэпкъхэр зэклэ купитлоу гошыгъэнхэ фае: мамырэу псэухэрэмрэ хьотлэ-бжъатлэхэмрэ. Апэрэхэр япсэуплэ къыгъэнжыгъэхэу урысые псэуклэ-зэхэтыклэм те-щэгъэнхэ фае, ятлонэрэхэр унэгъо-унагъохэу урысые чынальхэм игъэтлысхьгъэнхэ фае. 3. Кавказ чыгуум урыс чыла-гъохэр шыгъэпсыгъэхэу зипсэуплэ ращыгъэ къушхьчлэхэ хьотлэ-бжъатлэщтыгъэхэм ячлыгугъэхэр урысхэу къэкощыжыгъэхэм атегошгъэнхэ фае, джащ тетэу Кавказым хьалбалыкълэр шыгъэ-клэдыгъэхэу фэшлыгъэу, мамырэу псэурэ урыс хэку шыгъэпсыгъэн фае». «Аргументы и факты», N 45, 91.

Адыгэ чынальхэм къырагъэтлысхьгъэ цыфхэм ягупшысаклэ гурылогъуаеу шыт. Ахэм къаклэхъогъэ ллэужхэм ягъэпсыклэ къыбгурылоныр нахъ къыныжэ. Цыфхэр мыщ къызагъэкощыгъэгъэ лъэхъаными, непи пачыхьхэгъум изекълуаклэ аумысэу зэхэпхырэп,

Урысыер цыф лъэпкъ пстэоу ащ исхэмклэ хьапсэу, джащ фэдэ къабзэу урысхэмклэ арэу зэрэщытыгъэм игугъу ашлыжыхэрэп. Бэшлагъэ залорэр: заор политик-провокадорхэм къаугупшысы, генералхэмрэ офицерхэмрэ зэхашэ, солдатхэмрэ ополченцэхэмрэ мэзаох, лъэныкъуитлумкли зэпыщыт народхэм (цыфхэм) члэнагъэхэр ашлых. Заом ылэ мытэрэзуу къалонымклэ тельхъаплэу ашлыхэрэп щхэных, инахьыбэрэмклэ колониальнэ техаклэхэм яфедэу гушылэ кълыхьэхэр къалох: Урысые къэралыгъошхом хы Шлү-цлэм еклурэ гъогухэр ищыклэ-гъагъэх, адыгэ, кавказ чыгухэр заоклэ зэраштэхэрэп а адыгэхэмрэ кавказцэхэмрэклэ Иофышлоу къаушыхъатыным пы-лыгъэх.

Урысые пачыхьхэгъум зыфэдэ къэмыхъугъэ жьалымыгъэу адыгэхэм къадызэрихъагъэр, лъэпкъыр гъэклэдыпэным фэгъэхьыгъэ заоу къыришыллагъэхэр члэгъэбылхьхэгъэным фэгъэхьыгъэ Иофыгъохэр джы къызнэсыгъэми зэрахъэх, ау а пстэури пклэнтэ, лъэпкъым иунэе генофондыр урысые пачыхьхэ-хэм зэрагъэклэдыгъэм зэрэду-наеу шыгъуаз. А лъыгъэчъэ за-охэу, зэутэкълыныгъэ лъэшхэу шылагъэхэр адыгэхэм зэрара-мыгъэшлэхэм яшпыпкъэу пы-лыгъэх. Советскэ историогра-фиери а дэдэм ыуж итыгъ. Де-мократическэ историографияеклэ зэджагъэхэми а зэошхор къе-жъэнэу зыклэхъугъэм, гухэлъэу илагъэм, ар зэрэклэуагъэм, клэху зэфэхьысыжъэу фэхъугъэм якъызэхъфынклэ ышлагъэ шылэп-ломи хъушты. Ащы ыгъэмысэ-ным пылгыгъэ лажъэ зымылэгъэ адыгэ лъэпкъэу пачыхьхэдзэ-хэм зэтырауклагъэр, хым ра-гъэтхъалагъэр, хымэ къэралы-гъом ичлыгу афыгъэр.

Тарихлэжъхэм, тарихыт-хыхэм ащыщхэм мымаклэу мытэрэз еплъыклэхэр яИоф-шлагъэхэм къахагъафэу къы-хэкълэ. Охьтэ благъэхэм а лъэ-ныкълэ зыхъожыныу, шып-къэр ыльапсэу тарихъ Иоф-шлагъэхэр атхынуэ угугъэныр пклэнычэу сэлъытэ. Тарихыр зиснэхъагыри зыгорэм ежэ. Советскэ историческэ концеп-циер (дунэе еплъыклэхэм, хьу-рр-шлэхэрэм ясистем), методо-логииер ашагъ, къумалыгъэ ды-зэрахъагъ. Ежэ дэдэхэм ат-хыгъэр зэклэ а зы такыкълым агъэклэдыжынын алъэкълышты. Арэу ашлыныр «ишыклагъэу» зызэхашлэклэ.

Краснодар шыщ шлэныгъэ-лэжъхэм тхылыплэм рагъэ-клугъэ пстэум зызыщысэгъэ-гъозз нэуж джащ фэдэ гупшы-сэхэм сакъыфэкълуагъ.

ЕМЫЖ Руслан.

Тарихъ шлэныгъэхэмклэ кандидат, Адыгэ къэра-лыгъо университетым идоцент.

АДЫГЕИМ ЗЫЩЕУШЬОМБГЬУ

Адыгеим икьушхьэ дахэр зэзыгьэлэгъу ыкIи зыщы-зыгьэпсэфы зышIоигъо тури-стхэм япчъагъэ ильэс къэс хэ-хьо зэпыт. Ащ фэдэ зекIо нэб-гырэ мин 200-м ехъу гъэрэкIо Адыгеим шылагъу агъэунэ-фыгъ. Мыгъи, ильэсыкIэр кы-зыхьэгъэ лъэхъаным тефъу, зы-зыгьэпсэфы зышIоигъохъу тикъэралыгъо ишъолъыр пчъа-гъэмэ къарыкIыгъэхэр тирес-публикэ ихьэклагъэх.

Адыгеим ит туристическэ предприятияхэм япашэхэм кы-зэрэхагъэщыгъэмкIэ, 2010-рэ ильэсым тыгъэгъазэм икьи-хьэгъухэм аджэ Мыкьопэ рай-оным ихьакIэххэм, комплекс зэфэшхьафхэм зыгьэпсэфы-пIэхэм чIыпIэ нэкл ялжыгъэп.

«Республикэм итуристическэ отраслэ зедгъэушъомбгъузэ, турбазэхэм ыкIи кьушхьэлыж-нэ комплексхэм ягъэпсынкIэ инвесторхэр нахьыбзу кызэ-ретшэлIэххэм тыпыл. 2010-рэ ильэсым хьакIэу Адыгеим кьеблэгъагъэхэм зысшагъэпсэ-фышт чIыпIэ 270-рэ кIэу дгъэп-сыгъэ. ЗэрэдгъэунэфыгъэмкIэ, зэкIэмкIи ащ фэдэ зыгъэпсэ-фыпIэ чIыпIэ 3600-мэ респу-бликэм Iоф шашIэ», — кышчы-таIуагъ АР-м туризмэмкIэ ыкIи курортхэмкIэ и Комитет.

Ащ фэдэ IофышIухэм тапэ-кIэ къашыуцунхъу щытэп,

сыда Iомэ республикэ про-граммэу «Адыгэ Республикэм изекIо-зыгъэпсэфыпIэ комп-лекс хэхьоныгъэхэр егъэшIы-гъэнхэр» зыфиIоу 2007 — 2011-рэ ильэсхэм ателъыта-гъэм кызэрэщыгъэхъушъы-гъэмкIэ, 2011-рэ ильэсым Ады-геим зыгъэпсэфыпIэ чIыпIэ 3700-рэ шагъэпсышт, зекIоу республикэм кыхьащтхэм яп-чъагъи ильэсым телъытагъэу нэбгырэ мин 675-м нэсышт.

Адыгеим туризмэм ильэны-кьокIэ хэхьоныгъэхэр егъэ-шIыгъэнхэмкIэ анахь шъхьаIэу ыкIи мэхъанэ зилэу щытыр 2010-рэ ильэсым УФ-м и Пре-мьер-министрэу В. Путиныр турист кластер Адыгеим щы-гъэпсыгъэным фэгъэхьыгъэ унашъом зэрэклэухагъэр ары. Ащ кьеушхьаты республикэм икьушхьэхэм курортэу «Лэ-гъо-Накъэ» зэрашагъэпсы-щтыр. Мыщ фэдэ курорт агъэп-сы ашIоигъоу 2008-рэ ильэсым кысшегъэжъагъэу тегушIэх. Арэу щытми, гъэрэкIу ныIэп В. Путиныр ащ игъэпсынкIэ унэшъо гъэнэфагъэм зыкIэ-хагъэр. Ащ кыдыхэлъытагъэу туризмэм зегъэушъомбгъугъэ-нымкIэ Темыр-Кавказ ыкIи Кьыблэ федеральнэ шъолъыр-хэм ахэхьэрэ субъектхэм ащыщхэм бюджет ахъщэм щыщ сомэ миллиард 60 ильэс

къэс къафатIупшызэ ашIышт.

Дунэ лъэгапIэ зилэ кьушхь-хьэлыжнэ курортэу «Лэгъо-Накъэ» «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиIорэ проек-тым изы Iахъэу щыт. Санкт-Петербург шыкIогъэ Дунэ экономическэ форумым ар кы-сшагъэлэгъуагъ ыкIи УФ-м и Президентэу Д. Медведевым ащ осэшхо кыфишIыгъ. Кла-стерым кьушхьэлыжнэ гупчэ-хъу Краснодар краим, Адыге-им, Дагъыстан, Темыр Осети-ем, Къэрэщэе-Щэрджэс ыкIи Къэбэртэе-Бэлыкар республи-кэхэм ащылэхэр зэрипхыштых. КъызэралгытагъэмкIэ, зэкIэм-кIи ащ игъэпсын унэ ыкIи къэралыгъо инвестициехъу сомэ миллиард 450-рэ халъ-хъанэу ары.

Курортэу «Лэгъо-Накъэ» Кубаньрэ Адыгеимрэ ягъунап-кьэхэр кызылэубыпых, арышъ, тапэклэ Краснэ Полянэм нэ-кьокьогъу фэхъункIи пшIэхэнэп. «Лэгъо-Накъэ» иинфраструк-турэ иобъектхэм ягъэпсын Iоф дэзышIэххэр Австрием ыкIи Швейцарием яспецалистхэр арых. Курортыр нэбгырэ мин 30-мэ зысшагъэпсэфыным те-гъэпсыхьагъэу щытышт ыкIи ильэсым кыкIоцI ахэм яп-чъагъэ нэбгырэ миллионым кIэхъанэу мэгугъэх.

КИАРЭ Фатим.

РЕДАКЦИЕМ КЪАТХЫРЭ ПИСЬМЭХЭР

ЯIЭПЭIЭСЭНЫГЪЭРЭ ЯЦIЫФЫГЪЭРЭ САУМЭХЪЫГЪ

ЛъэIу сIэу шъуигъэзет зыкыфэсэгъазэ. Сызэрэ-шъушыгугъырэр цыфым ип-сауныгъэ къэзыухъумэрэ, зилэпIэсэныгъэкIэ, гукIэгъоу хэлъымкIэ зыкъэзыгъэхъэрэ врачэу бэмышIэу сызэрихьы-лэнэу хъугъэм сызэрэфэра-зэр лызгъэлэсынымкIэ Iэпы-Iэгъу шъукысфэхъунэу ары. Зигугъу къэсшIы сшIоигъор Адыгэ республикэ клиничес-кэ симэджэщым хирургиемкIэ иотделение ипашэу, хирург IэпIасэу Болэкъо Махьмуд.

1992-рэ ильэсым кысше-гъэжъагъэу Чэчэн Республи-

кэм тыкыкIыжыгъэу Красно-дар краим тыщэпсэу. ТхьэмкIэ шыкур, ащ фэдиз уахътэм врач-хэм зафэзгъэзэн фаеу хъугъэп-ти, ахэм афэгъэхьыгъэу зыпа-ри сшIэхъыгъэп. Ау ошIэ-дэмышIэу сымаджэ сызэхъум, сызыдэкIоцтыр симышIэу сыкъэщтагъэти, снэлъуасэхэм кысаIуагъ: «Мыкьуапэ кIо, ащ дэт симэджэщ шъхьаIэм зыфэдэ къэмыхъугъэ хирург IэпIасэ чIэт, ыльэкъуацIэр Болэкъу».

Джарэуштэу цыф бэрэчэтэу, нэгуныхъуэу, уигумэкл, уилыуз зэхэзышIэн зыльэкIырэ Бо-лэкъо Махьмудэ зылузгъэкIэнэу

хъугъэ. Ащ ищытхъу кыс-фэзыIогагъэхэм кысаIуа-гъэр синэрыльэгъугъ, нахьы-би епэсыгъ а врач IэпIасэм. Анахь симэджэ хьылъэми ыгу кызэрэдищэшт гушъы-Iэхэр ащ кьегъотых, шэлагъэ хэлъэу нэбгырэ пэпчъ дэ-гушъыIэ, цыфым икIэрыкIэу шыIэныгъэ кыретыжы. Ар сыда зымыуасэр!

Махьмуд, лъэшэу сыпфэ-раз, псауныгъэ пытэ уиIэу, уилъфыгъэхэм уадатхъэу ильэсыбэрэ цыфхэм уишIуа-гъэ ябгъэкIын плъэкIэу ушъы-Iэнэу сыпфэлъаIо.

Джаш фэдэу «тхьауегъэп-сэу» есIо сшIоигъу кысэ-Iэзгъэ врач ныбжьыкIэу Гур-мык Бислъани. Ыныбжьэ емылгытыгъэу, мы кIалэм IэпIэсэныгъэ иI, гукIэгъу хэлъ, цыфхэр шIу ельэгъу-хэшъ, исэнэхъат гуахъо хегъуатэу кыппэхъу.

Отделением Iоф шызы-шIэрэ пстэуми зэдэлъушъы-ныгъэ ахэлъэу зэрэлажъэ-хэрэр ахэм япашэ ишIушIа-гъэу зэрэщытыр гъэнэфагъэ, Тхьэм зэкIэми псауныгъэ кьарет.

Татьяна САМАРСКАЯ.

Краснодар край.

Сурэтыр «Адыгэ макъэм» иархив кыхъатхыгъ.

Джэнэт бзылх

Хьалыщ Сэфэрбийрэ ишъхьэгъусэу Сарэрэ якIалэу игъонэмысэу дунаим ехыжыгъэм фэсэтхы, зыщымылэжырэ ильэситIу мэхъу

Сянэ кыльфыгъэ тхьамыкIэу
Сапашхьэ исым сеплты.
Сыгу фэузы, сыгу петхьы,
КъыфыкьокIыгъэр сыдэу кьинишху.
Нэпсы стыр щыугъэу кьечъэхрэм,
Нэгъушхьэр тырелыбжыкIы,
ЫшIушIэу плъыжыбзагъэхэр,
УишъонтIыжыгъэхъу,
Къат-къатэу зэгъзы, лъыр къадэбзэбзы.
Сыдэу кьинишху кыокIугъэр, шыпхъу.
УикIэлэ чъэпхыгъэу къэзыщэнэу дэклыгъэм
Ихьадэ чыIэ кыпфылуацъэжыгъ.
Машиналэ макъи, бырсыр макъэу къэлугъи,
Нысэу къащэрэр къагъэсыгъэу кыпшIуагъэшIы.
Къылуацъэжыгъэр кIэлэ сурэтэу дэклыгъэм ихьад.
КIалэхэр зэнэкьокьухъу бэрэ цытыгъэх,
О угукIэ огуэмкIы, шыпхъу дах.
«Сыд най нысэр кырамыщэра?» — оIо.
КIалэхэр мэпIымэмэжыгъ —
Ащыцэу кыхьащтыр язэрэгъашIэрэн.
Артур мэгуIэ: «Сянэ зэгъутын», — еIо.
— Рустам ащ ыпсэ хэлъ.

Артур ынэпсхэр жэпкьым кыпычыгъэху,
Ятэу цагум кыкIыгъэм екIуалэ.
Сэфэр кыфыбзэ хъугъэу КIалэхэм ахэллэ...
Къэбар гомыIур пшъхьэ кыхьэгъахэп,
Нэбэ-набэу укьытэлъы зырызэу, шыпхъу.
Кырахъагъэжыгъэр тапашхьэ къагъэтIылты.
Плъыр-стырым ухэтэу,
Ужэ цыкIу Iузыгъэу,
Уапашхьэ ильым уеплты ушъы.
Гъы макъэм унэми цагуми закъыщиIэтыгъ.
Укууагъэп, укIыигъэп,
Упчъагъэп илыагъэу, шыпхъу.
Угу ихьыкIырэ кIышъом кьэлъатэми,
Нэпсым убгъашъо егъэшъуми,
ПшIагъэр сыдэу бэдэд, шыпхъу.
ТхьаусхакIо кыпфэкIуагъэхэр агу кыпфэузэу,
КыпфызэплэкIыхъэзэ икIыжыщытыгъэх.
Сусанэ ышнахьыкIэу зыкIэлъырысыр,
ГъашIэу иIэм ымылэгъэужыщытыр,
АнахьыкIэу, анахь класэр,
Анахь ыгъашIоу илагъэр —
Джы непэ иIэжэп... — егъэкIотэжы.
ЗыгъэогъуипIэу — Рустам, Щамил, Мурат, Рэщыд.
Зыгонэмысхэр — джэнэты бзылх.
Зы мэфэ закъуи тэ тшыгъушъыщтхэп,
ТыщIэпфэ ахэр тыгу ильыщтых.

ХЪУНЭ Разыет.

Натыхъуай.

Сабыйхэм ядунай

«Лъан, а Лъан! Тытхъэжыгъэба?»

КIэлэцIыкIу куп сэдэкъэшхыным къащаратыгъэ Iаль-мэкъэхэм арышыпхьэхэм зылушхыхьажыгъэ урамым кырэкIо. Зихъэ зыуж итхэми шэлэмэ тхьоплэ джадэхэр зэ-хачыхъэзэ афадзы, ащыгъушхьэхэрэп, зыдагъашхэх. Хьалы-жыыхэр, печенехэр кырахых, вафлэ бзыгъэ зэпыкIы-гъэхэри емыгугъу шлагъохъу радзэжыых. Ау зыгъэгъушIуапэ-хэрэр шоколад кIышъо кьолэн дэгъухэр арых. Атырахы-жышIт пIонэу, ауфэрэтых.

Банан е мыIэрыс зыфэпIоцтхэри якIасэх. Ау ахэтых мы-хэм нахь такъырыIохъу зыфэсакъыжыхэри, ныбэцагъэр зышIо-щхэнхэри. Ахэр нахь Iулэ цыкIухэм загъэинэу афыреплэкIых. Адрэхэри Тхьэм кызэригъэхъугъэхъу кьалогъушIох.

Аскэр цыкIу тIэкIу ауж кынагъ. Ащ гу лъытагъэу, иунэ-кьощ нахь иныр фэгумэкIы. Плэмэ, тетIысхьапIэ горэм тетIысхьагъэу, ылыгъ шыIэмэ тырахыжышIт пIонэу, де-ушъоракIэ.

— Эй, ныбэкъ, узIыутымэ хэта чэзыу сэдэкъэшхыным зыдэсшэжыштыр? — еджэ нахьыжыт.

Аскэр цыкIу IорышIэу кызыщыпкIи, чъэкIэ къакIэ-хьажыгъ. Зыгорэ кыIомэ зэрэшIоигъор къапшIэу шIупэ кIыхьэ мэхъублаблэ.

Нахь Iэтахьохэр еIуды-мыдых:

— КъаIо, Къыркъ, тынэмысыжыгъэзэ кьепшэжыгъэр, — зэрэгъэхых.

Ежыр зигъэгъусэни, губжыни ымыIоу хъупхъэ:

— Лъан, Лъан! — зыфегъазэ шым, — тытхъэжыгъэба?

Хэти кьэлэгъу имыфагъэу джыри кызыIуепхъоты:

— Неуши зыгорэ лIэгъагъэмэ дэгъугъэба?!

Нахь Iушэу ахэтхэр нэбэ-набэу зэплъыжыгъэх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Лэшэгъуныкъо гъогу къызэдакӀугъ

Унаг'ор л'ак'шом, л'ьэпк'шым
як'ъеж'ап'эу алыг'тэ. Арыш'г,
зэгуры'оныг'тэ-здэ'лужыныг'тэ
зых'эл'хэу кых'ху'хэрэ сабый-
хэр нах'быж'хэм яшыс'э тет'эу
зыщ'ап'л'ухэрэ унаг'ор ары л'а-
к'шори, л'ьэпк'шыри зыг'эпы-
тэн'х, зыг'эдэх'эн'х зыл'тэк'лы-
щтыр.

Ащ фэдэу шыгтхубэ зыпылы адыгэ унагъохэу тикъуаджэ-хэмрэ тикъалэхэмрэ ащыпсэу-хэрэр бэ. Ахэм ахэтыр макIап унагъом пкъэу пытэхэу иIэ зэшъхьэгъусэхэр псэогуэ зэ-фэхьугъэхэм ильэсиншI зауIэ-хэр тешIагъэхэу зыщыхагъэу-нэфыкIыхэрэр.

Ащ фэдэ унэгъо зэгурылжы
дах зигугъу кӕсшыщтыр. Ар
зэшхьэгъусэхэ Майорырэ (пас-
портым зэритхагъэр Аслъан-

чэрий) Тэмэрээрэ яунагъу. Май-
ор кyuаджэу Улапэ шыпсэурэ
Лыунэ лэкю иным кы-
хэкыгъэхэм ашыщ, илгэс
80-м икыгъэ илгэсым ыныбжэ
иуцагъ. Гъэшлэ гъогу даху
кыгъэппыгыгъэм гышуагуи
гукъауи зышылулагъэр маклэп.
Механизатор ыкли шофер курс-
хэр, мэкъумэщ техникумыр
кыуухыгъэх. Дзэм кыулыкъур
сихыгъэ, ачыгъум посел-
кагъэу джы квалэ хыгъэ Тоцкэ
(Оренбургскэ хэку) илэгъэ по-
лигоным атом бомбыр зыща-
ушэтым хэлэжыагъэхэм ах-
тыгъ. Дзэм кыфэзкыжым
лофшлэплэ зэфэхэшьафхэм
пшэрыльзэу илэр ыгъэцаклэрэп
аримыгъалоу ащылгъэагъ.

Майор ишъхъэгъусэ Тэма-
рэ цыф гъэтылыгъ, бырсыр

пыльзэп. Унэгъо хъызмэтым
изехъан фэлэпэлас. Къуаджэу
Бжъэдэгъухъаблэ кыщы-
хъугъ, шаплугъ. Адыгъ хэкум
гупчэ типографиеу илагъэм
илъэсыбэрэ шылъжагъ.

Майорырэ Тэмарэрэ 1961-рэ
ильэсым ищылэ мазэ шъхьэ-

гусэ зэфэхьүгэх. Илъэс 50
гъогоу кыыздакIугэм гушIо-
гъуабэмэ афищагэх. ЯкIэлэ
нахьыжъу Алик (ыщIэ шып-
кэр Алей) унэгъо дахэ иI,
пшэуштыIу кыфэхьүг. Илъэ-
сыйб хьугъуо шофер снэхьа-
тым рэлажъ. Хьылгъезеңэ ма-

ЗЫГЪЭУХЪМЭЖЫГЪЭНЫМ
фэгъэхыгъэ Ӏофтхъэбзэ гъэн-
фагъэхэр илӕс кӕс игъэкӀоты
гъэу Тӕхутӕмыкӕе районым
чызыхащӕ. Ахӕм цӀыфыбӕ
ахӕлажӕб, гъышӀгъонӕу, гум
кӕинӕжъу агъӕпсых. Шылӕ
мӕзм иаужырӕ щанӕ шегъ-
жагъӕу мӕзаем икӀууххӕм
анӕсӕу Ӏофтхъабзэхэр зӕкӀ-
лӕзкӀох. Мыгъа а патриоти
ческӕ ӀофшӀӕнхӕм адакӀоу рай-
оным щыхагъӕунӕфыкӀыштхы
нӕмыц техаӀохэр мы чӀыпӀӕм
зырафыжыгъэхэр илӕс 68-рӕ
ыкӀи Хӕгъӕу зӕоххор къыз-

Ізты, бомбэхэр кызылэурых.
Сабый цыкы штагэхэр ян-
хэм ячэлэжых, абгэмэ за-
кладзжы. Мэфэ нэфыр кыу-
шункыг, чэф-гушлогы ма-
кэхэр кюсагэх.

Культурэм и Унэ шызэхашэ-
гээ театрэм ирежиссерэу Чэр-
кай Чэрымэ пшээрэлэу зы-
фигэуцужыгыэр ыгээцкля-
гээу, дэгёу кыдэхугээу за-
лым члэсыгэхэм алгытагы.
Эпэлэсныгээшхо хэлэу лы-
гээчэ заом иапэрэ мафэ кы-
зыдихыгыг гуих тхьамыкля-
гёом изы пычыгыг шыкы

Джащ тетэу мэзаем и 18-м сыхбатыр түм, 1943-рэ ильз-сым нэмыцхэр тирайонк!э аужырэ кyuаджэу Пэсйтыку дафыжьыхи, Тэхьутэмыкьое районыр шьхьафит хьужьы-гьагэз.

— Ызыткытхууһэрэ ныйбыккэхэр ззо-бэнэ юфхэм афэнэлүасэхеп, дэгъу ыккн аш фэдэ тхьамыккагьоохэр зэрамышлэхэрэр, — ылуагы районым ипашцэ Пшыдатэкко Ризо. — Гумкэйгыгор, ззо фыртынын амыльэгунэу тафэлало. Ныйбыккэхэм яхэгъегу, ячлыгу, ягүпсэ

илъэс кынхэр, апсэ емыблэ-
жыхуэ тыкъэзыухумагъэхэр.
Сыкъышъушыгугъуэ сыкъы-
шъоджэ кыткэхуэхуэрэ ныб-
жыкълэхэр патриот шыпкэ-
хуэ плугъэнхэмкълэ хэти ылъэ-
кълыштыр ышлэнэу.

Хэггэргү зээшхон ыкйи Юф-
шэным яветеранхэм ярай-
он совет итхьаматэу Черник
Алексей кызыэлуклагэхэм
кяджагь тэтэжхэм, тыхэм
блэкыгъэ ильэсхэм зэрахьэгъэ
блыхужыныггэр, апсэ емы-
блжыхыу ячлыгу гупсэ кы-
зэраухьумаггэр ащымыгъу-

Хьярыет (Афыпсып), Кукэнэ
Зулфэ (Тэхьутэмыкьуай), ах-
мэ анэмыкыбэри. Тэхьутэмы-
кьое районьр шьхьафит ашы-
жыэ зэхьум нэбгырэ минитлу
хэк'одагь. Районьм ик'ыхи
заом к'уаг'эхэм ащыцхэу нэб-
гырэ минихмэ орденхэр ык'и
медальхэр к'аратыг'эх, нэбгы-
ритфымэ Щытхьум иорденэу
степениц зиг'эхэр к'афаг'э-
шьошагь.

Мэзаем и 13-м, 1943-рэ ильэ-
сым я 32-рэ гвардейскэ шхон-
чэо дивизиэм (командирыр ге-
нерал-майорэу М. Тихонов), я
83-рэ кьушхькэ-шхончэо диви-
зиэм (командирыр полковникэу
А. Лучинскэр), я 395-рэ диви-
зиэм (командирыр полковникэу
С. Рахимовыр) кьуаджэу Бжы-
хьэкьоякьлэр шхьафит ашы-
жыгы. Мэзаем и 18-м сыхьа-
тыр тIум 1943-рэ ильэсым я
395-рэ шхончэо дивизиэм кьуа-
джэу Псэйтику нэмыщхэр ди-
фжыжыгэх, тидзэхэр джащ
тетэу ыпэкIэ льыкIотагэх.

Мы аужыр э илэсхэм Советскэ Армием фашистхэр зэхикутэхи, тэклоныгэ кызырэдихыгээр кызылотэрэ тхыльхэр мытэрээху зылгытэрэ хэгэгүхэр шылэх. Шытхубэ зыпыль Советскэ Армием игэхягэхэр чагэбыльхэх. Зэкэми кыагурылон фаер зы: «Шыпкээр ипкыгэ поми, кыпшлоуцу, пцдыр бгэуцугэ поми, упашхыэ кьефэжы». Арыш, тарихыр зэпырызыгээжэын зыгу хэлбым кыдэхэын шылэн.

Пгьхьэзэхьхэр мэхьэнэ куу хэлъу кѳаугъ. Еджакѳомэ заом фэгъэхьыгъэ сценэ цыкѳу хэр къагъэлъэгъуагъэх, Хыдзэл Саныетрэ Хьаклэгъогъу Джультетрэ ордэхэр къаѳуагъэх. Заом хэлъагъэху Черник Алексей, Пехов Алексей, Ікѳыб хэгъу кѳыплэ заохэм ахэлъэгъэ Шуджэн Казбек, къоджэ ыкѳи поселкэ псэуплэхэм ащызэхэгъэ ветеран советхэм ягъхьагъэхэр кѳугушылагъэх. Ветеранхэм ярайон совет итхьаматэ зэхигъуоцогъэ мээз планым кѳыплэхэм ащылэ ветеран советхэм япахэхэр ша гъэгъозагъэх, ашлэшт Іофгъабзэхэм атегушылагъэх.

ХЪУШТ Щэбан.

Хэгъэгур шлу алъэгъоу агъасэх

жагъяр илъэс 70-рэ зэрэхъу-хэрэр. Арышъ, ветеранхэм ярайон совет ыгъэцэкӀн фаеу йошӀыныбэ кыпыщылъ. Къоджэ ыкӀи поселкэ пэзупӀэхэм ветеранхэм ясоветхэу ащызэ-хэщажӀэхэм ашӀэшт йошхьаб-зэхэри агъэнэфажэ ыкӀи ашкӀэ ялошӀыӀнхэр рагъэжагъэх.

Пчыхээххаагуу кыауджэу
Афыпсыпэ бэмышэу шызэха-
шаггэм хэлэжээнхэу къеклолэ-
ггаггэх заом ыкли лофшлэным
яветеранхэр, кьоджэ ыкли по-
селкэ псэуплэхэм ветераным
ясветхэу ашызэхэшаггэхэм
ятхьяматэхэр, кьэбар-лып-
лээн амалхэм ялофышлэхэр,
клэлэеггаджэхэр, еджаклохэр
район администрацием илэ-
шхьэтэтэу Пшыдатэкьо Ризо,
ащ иапэрэ гуадзэу Яхуулэ Юрэ,
райсоветым итхьяматэу Крав-
ченкэ Василий.

Шыфыр залым чӱсыгыр бэдэ, шысхэм афэдиши шытыгы. Сценэм кӱлэццыклубэ кыте-
льадэ, мэджэгух, ордэхэр квал, тыдэки чэф-джэгу макъэ-
хэр кэзӱх. Мычыжъэу ны-
хэр шыцэхэтхэу ясабийхэм
яплӱх.

Ошлэ-дэмышлэу залыр кэзу-
шунклэу еублэ, радиомклэ дик-
торыр кэгушылэ: нэмыц теха-
клохэр шэфрытхёу тыхэггэ-
гу кытебэнагэх — Хэггэнгу
зоошхор кёжэбэг. Шонгч,
автомат, топ омакэхэм зыка-

еплѣхэрэм апашъхъэ кы-
ригъэуцон ылъэкIыгъ.

Пчыхээзэхахьэр зезышээр
сценэм кытехэ, заом иапэ-
рэ мафэхэм кызыдахыггэ
хьуггэ-шлэггэ заулэ кьелуатэ.
Нэмыц техаклохэр тихэггэгу
кызырэтэбнаггэхэр радион
кызыритыггэр зэрээзыхыггэм
пыпытэу зырызхэу ыкли куп-
кloxэу цыфхэр военкоматхэм
клохэу аублэггэггэ. Нэбгырэ
пэпч лэлоу илаггэр заом аггэ-
клоныр, зышгэ икыггэ нэмыш-
хэм хэггэгур ашиухумэныр
арыггэ. Зэлүклэшхохэр ащыла-
ггээх кьуаджэхэу Тэхутэмы-
кьуае, Афыспыг, Шынджые
ыкли нэмык цыф псэулгэхэм.
Районым щыпсээрэ лэжьакло-
хэм ялуи яшли зыггэ: лашэ зы-
штэни зэон зылгэкыштыхэр
заом кьуаггэ, зыныбжгэ хэкьота-
ггэхэр е зипсауныггэ эщы-
кьуаггэхэр колхоз-совхозхэм,
предприятиехэм ащылэжгэ-
щтых, теклоныггэм икэггэбл-
лэггэн ялахышлу хашыхьащт.
Заом клохэрр аггэкьуаггэхээ,
нахыжгэхэр яушгынищтыггэх:
«лашэр пыггэу шыулыггэ, ыпэклэ
шыулыкьуаггэ, зы лэбэкьукьли
шыукьызэкьомыкьу, зышгэ
икыггэ фашистхэм яфэшшуашэ
жыггэггэггэ».

чыплэхэр шлу альэгыхуу плугээнхэр тэ, нахыгьжэхэм, тиапэрэ пшгэрыльуу цыг. Марыныбжыкклабэ мы пчыхьэззыхэм кыклоллаг, зэрэхуэрэмклэ, мык фэдэ лофтхьабээр агу рехых, ахэм ежхэри ахэлажэхэ ашлоигуу. Афыпсыпэщыклорэ пчыхьэззыхэхэм, сэ шишлошык, шлогэ гээнэфэгэ кыгытыцт. Ащ фэдэ эзахьэхэр нэмык псэуплэхэми ащызэхэщэгьэнхэ фэе. Тиныбжыкклэхэм яшылэклэ-псэуклэ тэрэзэу гээпсыгьэн, языгьэпсэфыгьо уахьтэ шулагьэ хэльэу зэхэщэгьэн фэе.

Тейубатгыг хэлтээу кэсlон:
шэнышlохэу, зекlокlэ-шыкlэ
хэбзэ дахэхэмрэ цыфыгыгэ шэ-
пхэ зэкlужьхэмрэ ахэлхэу
ныбжьыкlэхэр пlугэнхэмкlэ
тирайон lофшlэныбэ шызэ-
шуахы. Тызэрыс хэгэгүр нахь
бай, нахь дахэ хьунымкlэ, аш
шыпсэхүрэм яшыlкlэ-псүкlэ
зыкьегэлэтыгэнымкlэ тэри
тшэн фаеу lофыбэ кьытпы-
шыл.

Юфтхьэбзэ гъэнэфагъэхэр
гъэцэклагъэ зышхьуштхэ ма-
зуу нэп къызэЛутхырэм тыгу
къегъэКыжых Урысые къэ-
ралыгъошхоу тызэрысыми, тэ,
адыгэхэми, къызэтынэКыгъэ

пшэнэу. Еж псэзүми яшы-
сэтехып, лыхъужыхэу зыцэ
кыралорэмэ яагэрэ сатырхэм
ахэт. Илгэс 17 ыныбжэу зэуа-
пэм клуагэсэ ашынагы, тыхэ-
гэгэу икэзухэмэн илахышлү
хишыхаг, улэгбаб кыты-
рашаг. Лыхъужыныгыгэу зэ-
рихыагэм ишыкыатэу ордэнхэр,
медальхэр, тамыгэхэр ыбгэс
кыхэлыдыкых. Тэхъутэмы-
кыуае, Тэхъутэмыкыое рай-
оным яцыф гээшуаг. Ныб-
жыкыIэхэм лытэныгыгэшхо
фашы, ягуапэу кылуатэрэмэ
ялэлүх.

— Үх! Эхлэ тыхэгэгү шыпсэу-
хэрэм блэкыггэ зоошхор яушэ-
тыпгэу шытыг, — закыфи-
ггэи пчыхэзэххэм кэккүаг-
гэм кэариуаг Алексей
Черник. — Ильсипш пчяггэ
тешлаг заор заухыггэм, ау нэ-
мыц техаклохэм тыхэгэгү
тхамыклаггоу кыфаахыггэр
тишлэфхэм ащыггушхэтып.
Нэбгырэ миллион шэк фэдисы-
мэ ящылэныггэ зоо мэшлуае-
мыхыг. Тэхутэмкыое рай-
оным шыххэу заом иаггэр тхы-
мафхэм ежхэм яшлоигоны-
ггэккэ нэбгырэ минитгу зэуа-
пэм кгуаггэ. Районым шы-
псэуштыггэ нэбгырэ мин 27-м
щыагү мин 8 зооплэ зэфэш-
шафхэм ащыаг. Зыфдэ кэ-
мыхыггэ лыхужыныггэ
ахэлзэу адыг пшгэшэ 286-рэ
Адыгейм шыххэу заом хэлэ-
жыаггэх. Ахэм ащышхы Бэдэ
Джантиггэ (Пэнэхэс). Алэлэ

«ДУСЛЫКЫР» республикэм илэгъу

Тиреспубликэ шыпсэурэ къэндзалмэ якультурнэ обществэу «Дуслыкым» ипашэу Алям Ильясовыр Къыблэ шьолъырым, Татарстан ащызэлъашлэ. Мыекъопэ къэлэ Советым идепутат, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ врач, Урысыем мамырныгъэмкIэ и Лигэ икьута-мэу АР-м шыэм илофшлэн чанэу хэлажэ, лъэпкэ зэфыщытыклэмэ ягъэпытэн ипшъэрылхъ шъхьалэмэ ахелъытэ. Врач сэнэхъатым ищылэныгъэ зэрэпхыгъэм тытемыгушылэми хъуштэу непэ тлъытагъэ.

— Къэндзалхэр тиреспубликэ-кIэ нахьыбэу зыщыпсэухэрэр Шэуджэн, Кошхьэблэ районхэр, къалэу Мыекъуапэ, — еIо Алям Ильясовым. — Пшыжъхаблэ, къутырхэу Отраднэм, Политотделым, Кировым, нэмыкIхэм тильэпкыгъухэр адэсах.

— *Адыгэхэмрэ къэндзалхэмрэ бэшагъэу зэдэпсэух, яшэн-хабзэхэр зэпэблагъэ зэрэхъу-гъэхэр шылэныгъэм шытэ-лгъэу.*

— Къэндзалмэ адыгабээр ашлэ, зэгъунэгъоу зэдэпсэухэзэ зэшъхэгъусэ зэфэхъугъэр макIэп. Адыгэ Республикэм чыплэрыс-хэм анэмыкIэу урысхэр, ермэл-хэр, урымхэр, фэшъхафхэри исых. ЗэкIэми тагурэIо, тызэр-рэлъытэ. Арэу шытми, адыгэхэм нахъ апэблагъэ тыхъугъ. Адыгэ-мэ афэдэу мэлхэр, пчэнхэр, ща-губзыухэр тэхъух, унэгъо хъыз-мэтыр зетэхъэ, тыбыслъымэн.

Бээр, шъуашэр

— *Лъэпкыб кызытэнен-жыным пэе бээр кызырри-ухъумэрэ шъыкIэм политикэ мэхъанэ илэу зэ кысэплогъагъ.*

— Тыбзэ илэплагъэ нахъ дэгъоу кызыдгурьуагъэр тшл-кIодыным тызынэсыр ары. ТиныбжыкIэхэм къэндзалыбээр ашлэхэщытгъэп. Культурнэ обще-ствэу «Дуслыкыр» зызэхэтэщэм зэлъэпкыгъухэмкIэ тыкьээрэгъотыжъу тыфежъагъ. АР-м гъэсэнныгъэмрэ шлэныгъэмрэкIэ и Министерствэ, мамырныгъэм и Лигэ, Адыгэ Хасэр IэпыIэгъу кытфэхъухи, къэндзалхэр зы-щеджэщтхэ классыр Мыекъуа-пэ кышыцэIутхыгъ.

— *Егъэджен тхылъхэр псынIкIэу жьугъотыгъэхэ?*

— Казань тыкIуагъ, тищы-кIэгъэ тхылъхэр, егъэджен про-граммэр кытатыгъэх. Бээр лъэп-кыым ыпсэу зэрэщытыр тэр-тэ-рэу зэдгъэшлэжъыгъ.

— *«Шым ефхырым ныбэн-хым тырелъхъэ» цIыфмэ аIо. Бээр зэрамышлэрэм пэе*

сыда телъхъанIэ ашIыщты-гъэр?

— Iоф мыублэм фежъэгъуаеу зылыгътэрэмэ адесэгъаштэ. Къэн-дзалыбээр Адыгеим шызэдгъэ-шлэн тыфимытэу зыми кыти-Iоштыгъэп. Бэрэ тызэхыхэщты-гъэл, тигумэкIхэм икьоу тате-гушыIэщтыгъэп. «Дуслыкыр» зызэхэтэщэм тыбзэ, тишъуашэ къэтштэжъыхэу тыфежъагъ.

— *Художественнэ ансамблэу шъуилэр тиреспубликэ имэфэкIхэм ахэлажэ.*

— Адыгеим и Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан, Парламен-тымрэ Правительствэмрэ ахэт-хэм мэфэкI зэхыхэхэм тащы-IокIэ, тишэн-хабзэхэр къафэтэ-Iуатэх, тиорэдхэм ятэгъэдэлх, пчэгум тыкышыцэзэдэшъо. Рес-публикэм зэгурылоныгъэу илтым ар епхыгъэу сэлъытэ.

— *Футбол клубэу «Рубин» Казань зытетхэгъэ къэндзал нэIо цIыкIухэр кышыуаты-гъэхэу спортыр зикIасэмэ кыи-таIуагъ. Ащ лъапсэ фэхъугъэм тыщыгъэгъуазэба?*

— Мыекъуапэ щапIугъэ Ан-дрей Кобенкер «Рубин» хэтэу Урысыем ичемпион хъугъэ. Ви-талий Калешиным ятэу Игорю Мыекъуапэ кышыцхъугъ. Ады-гэ кIалэу Натхъо Бибарс Изра-иль ит адыгэ къуаджэу Кфар-Ка-мэ кыкIыгъэу «Рубин» щешIэ. Адыгеимрэ Татарстанрэ зэпхы-ныгъэу зэдырIэIэм кыыхэкIэу палохэр, лъэпкэ шлэжъым еп-хыгъэ пкыгъохэр, тхылъхэр шIухафтын кытфашыгъэх.

Тарихъ музеир

— *«Дуслыкым» кызылIухы-гъэ музеир цIыфмэ кIуанIэ афэхъугъа? Чыплэу зыдэщы-тыр кьешъогъэкIуа?*

— 2005-рэ илэсым музеир Мыекъуапэ кышыцэIутхыгъ. Урамэу Гоголым ыцIэ зыхъырэм тет, Парламентыр зычIэт унэм кыпэгъунэгъу, лъэпкэ культурэм пыцагъэхэр музеим къэкIох. Къэндзал тхэкIо цIэрылохэу

М. Джалиль, Г. Тукай, нэмыкIхэм афэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонхэр кышыцэIутхыгъэх. Адыгэ нар-товед цIэрылоу ХьадэгъэлIэ Ас-кэр, фэшъхафхэм шIухафтын кытфашыгъэхэр музеим чIэплэгъоштых.

— *Тарихымрэ лъэпкэ ис-кусствэмрэ яшIуагъэкIэ къэн-дзалхэм зауэжыжъэу олгыта?*

— Лъэпкэ шлэжъэу тилэм зыкьелэты — ар хэушъхафы-кIыгъэу кыыосэIо. Къэндзалхэм я Дунэе конгресс ипашэу Ринаг За-кировым инэплэгъу тыригъэ-кIырэн. Лъэпкэ зэпхыныгъэхэм яхьылIэгъэ зэхыхэхэм тарегъэ-благъэ. Адыгэ Республикэм и Пре-мьер-министрэу КъумпIыл Мура-ти тыфэраз. Лъэпкэ шъуашэхэр ядгъэдынхэм фэшI IэпыIэгъу кытфэхъугъ. Ансамблэу «Дуслы-кыр» дахэу флагагъэу мэфэкIхэм, пчыхъзэхыхэхэм ахэлажэ.

— *Алям, нахъ шъхъэхыгъэу тизэдэгъушIэгъу лъыдгъэкIуа-тэ сшIоигъу. Къэндзалыбэм, шъуитарихъ язэгъэшлэн ныб-жыкIэхэр яшIынкъэу ны-лыха?*

— УпчIэ дэгъу, ау джэуапыр кысыфызпыгъэфэщтми сшIэрэп. Ны-тыхэм ащыщхэр якIалэхэм къэндзалыбээр арагъэшлэным ыгъэгумэкIыхэрэп, зыцадзыеуи кысыцэхъу. Лъэпкыым икьэ-жъапIэ умыгъэлъэплэныр зэрэ-мытэрэзыр амышIэу сIорэп. Фа-ехэп, ямыщыкIагъэу кызыща-гъэхъу — джар нахъ джэуап тэ-рэр.

— *Янеушэр мафэ зыфэдэщы-тыр кыуалорэба?*

Алям Ильясовым ышъхъэ ри-уфэхыгъ, хэшэтыкIыгъ.

— Инджылызыбээр нахъ ящыкIагъэу кытаIо. Нахъ зафэр уахътэм кыгъэлъэгъошты.

— *«Дуслыкым» кыIорэ орэдхэм сугуапэу сядэIу. Хэта программэр зыгъэпсырэр?*

— Орэдхэр Татарстан нахьы-бэрэмкIэ кырахых. Телевизо-рым ишIуагъэ кытэкIы. Лъэпкэ искусствэм тыкIэрычыгъэу слы-

тэрэп. Тиамалхэр икьоу зэрэты-мыгъэфедэхэрэр фэшъхаф Iофых. Бзэм, орэдым яшIуагъэкIэ титарихъи, тишэн-хабзэхэри нахьышIоу зэдгъэшлэжыщтых.

— *Адыгэ Республикэр зы-щылэр бжыжъэм илэс 20 зэ-рэхъуштымрэ «Дуслыкым» изэхъокIыныгъэхэмрэ орыкIэ сыда?*

— «Дуслыкыр» Адыгэ Рес-публикэм илэгъу. Лъэпкыбэ зыщыпсэурэ Адыгеим тэри ты-щыщ. Адыгэ быракъыр тиныса-щэмэ ашэбыбатэ. Республикэм Конституциер ыштагъэу икьэра-лыгъо гъэлсыкIэ зэригъэпытэрэм ишIуагъэкIэ къэндзалхэм зау-жыжы. Тытхъаусыхэнэу зыкIи тыгу къэкIырэн. Казань сыкIуа-гъэу Татарстан и Президентэу Рустам Минихановым сызы-IокIэм, Адыгеим и Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан кыкIэ-упчIагъ, гушыIэгъу зэфэхъухэ зэрэшIоигъом сыщигъэгъозагъ.

— *Шъуигъухэлэ благъэхэмкIэ тизэдэгъушIэгъу тыухы сшIо-игъу.*

— Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илэс фэгъэхьыгъэ зэхыхэхэмэ игъэкIотыгъэу тахэлэжъэщт. «Мамырныгъэм изекIу» зыфи-Iорэ Iофтхьабээр Казань кыща-ублэныш, Амман щаухыщт. Бжыхъэм ар аублэщт. Адыгеим игъогухэмкIэ «Мамырныгъэм изекIо» шыльагъэкIотэщтыш, тигуапэу тыхэлэжъэщт.

— *Алям, джыри зыгорэ кыыхэбгъахъо пшIоигъуа?*

— Обществениэ движениехэу Адыгеим итхэм зэфыщытыкIэ-шIухэр адытиIэх. Адыгэ Хасэм итхъаматэу Хьэпэе Арамбий бэ-рэ тыIокIэ, лъэпкэ Iофыгъомэ татэгущылэ. Тэщ фэдэу нэмыкI лъэпкэ движениемэ япацэхэр зэгурылонхэу, IэпыIэгъу зэфэ-хъужхэхэ нахьышIум фэкIонхэу сафэлъаIо.

— *ШъуигъухэлэышIухэр Тхъэм кыыжъудегъэхъух.*

— Тхъауегъэпсэу. Сурэтым итыр: «Дуслыкым» ипашэу Алям Ильясовыр.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкэ IофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
кыгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыхъышIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ

гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлары-
шланI, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышпып-
кыагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажэжъэ-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIыщт. Гъэзет-
еджэхэм кыит-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
алэкIэдгъэхъа-
жыыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4335
Индексхэр
52161
52162
Зак. 444

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

ТЕННИС

МакIэп хэлэжъагъэр

Мыекъуапэ теннисымкIэ изэлухыгъэ зэнэкьокъухэм нэбгырэ 60 фэ-
диз ахэлэжъагъ. Краснодар ыкIи Ставрополь крайхэм, Адыгеим яс-
портсменхэр апэрэ чыплэхэм афэбэнагъэх. А. Чапуриныр
зэлукIэгъумэ ясудья шъхьалэу щытыгъ.

Спортым иветеранмэ язэнэкьокъухэм Шытхьалэ кыкIыгъэ Аркадий Овчиннико-
вым апэрэ чыплэр къащыдихыгъ. Ставро-
поль спортсменэу Валерий Плотоновыр
ятIонэрэ хъугъэ, Мыекъуапэ шыпсэурэ Ана-

толий Чапуриным ящэнэрэ чыплэр кыфа-
гъэшъошагъ.

Бзылфыгъэмэ язэнэкьокъухэм апэрэ
чыплэр Людмила Шумскаям къащыдихыгъ.
Марина Сидоренкэм ятIонэрэ чыплэр кы-

хыгъ — тIури Мыекъуапэ щышых. Лабин-
скэ кыкIыгъэ Елена Рыбалкина ящэнэрэ
хъугъэ. Хъульфыгъэмэ язэлукIэгъухэри
гъэшлэгъоныгъэх. Мыекъуапэ спортсмен-
хэм апэрэ чыплитIур кыдахыгъ. Станис-
лав Леоновичыр чемпион хъугъэ, Юрий Го-
роховым ятIонэрэ чыплэр кыдихыгъ. Крас-
нодар кыкIыгъэ Игорь Савельевыр ящэнэрэ
хъугъэ.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.